

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

**Конспект лекцій з дисципліни «Фінансовий моніторинг» для
здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем
«магістр» денної та заочної форм навчання спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
(Частина 3)**

Конспект лекцій з дисципліни «Фінансовий моніторинг» для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «магістр» денної та заочної форм навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» (Частина 3) / Укл. Н.Г. Фатюха – Запоріжжя: НУ«ЗП», 2023.- 100 с.

Укладач: к.е.н., доцент Н.Г. Фатюха

Рецензент: к.с.н., доцент О.П. Зоря

Відповідальний за випуск: к.е.н., доцент С.В. Шарова

Затверджено
на засіданні кафедри
“Фінанси, банківська справа
та страхування”
Протокол № 1
від 18.08. 2023 р.

Рекомендовано
до видання НМК ФЕУ
Протокол № 43
від 30.08. 2023 р.

ЗМІСТ

Частина 3

ТЕМА 7 ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ СУБ'ЄКТАМИ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ 167

7.1. Загальні вимоги до організації фінансового моніторингу: порядок подання інформації для взяття на облік (зняття з обліку/поновлення на обліку) суб'єктів первинного фінансового моніторингу, реєстрації та подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу Державній службі фінансового моніторингу інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншої інформації, що може бути пов'язана з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення Порядок взяття на облік суб'єктів первинного фінансового моніторингу 167

7.2. Призначення працівника, відповідального за проведення фінансового моніторингу, його права та обов'язки 175

7.3. Встановлення правил проведення фінансового моніторингу. Порядок виявлення, зупинення та надання інформації про фінансову операцію, учасником якої є особа, яку включено до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності 177

7.4. Управління ризиками використання фінансової установи у відмиванні злочинних доходів та критерії ризиків 181

7.5. Особливості здійснення фінансового моніторингу в банках 186

7.6. Здійснення фінансового моніторингу в фінансових установах 196

ТЕМА 8. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ СПЕЦІАЛЬНО ВИЗНАЧЕНИМИ НЕФІНАНСОВИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ 208

8.1. Заходи, що здійснюються спеціально визначеними суб'єктами первинного фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму 208

8.2. Особливості здійснення фінансового моніторингу суб'єктами підприємницької діяльності, які надають посередницькі послуги під час здійснення операцій із купівлі-продажу нерухомого майна	210
8.3. Особливості здійснення фінансового моніторингу нотаріусами, адвокатами, суб'єктами господарювання, що надають юридичні послуги	214
8.4. Особливості організації фінансового моніторингу іншими спеціально визначеними нефінансовими суб'єктами первинного фінансового моніторингу	222
ТЕМА 9. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, ФІНАНСУВАННЮ ТЕРОРИЗМУ	227
9.1. Кримінальна відповідальність за легалізацію злочинних доходів.	227
9.2. Кримінальна відповідальність за фінансування тероризму.	233
9.3. Кримінальна відповідальність за розповсюдження зброї масового знищення.	240
9.4. Кримінальна, адміністративна та цивільно-правова відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.	243
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	250

ТЕМА 7 ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ СУБ'ЄКТАМИ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

7.1. Загальні вимоги до організації фінансового моніторингу: порядок подання інформації для взяття на облік (зняття з обліку/поновлення на обліку) суб'єктів первинного фінансового моніторингу, реєстрації та подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу Державній службі фінансового моніторингу інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншої інформації, що може бути пов'язана з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення Порядок взяття на облік суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

7.2. Призначення працівника, відповідального за проведення фінансового моніторингу, його права та обов'язки.

7.3. Встановлення правил проведення фінансового моніторингу. Порядок виявлення, зупинення та надання інформації про фінансову операцію, учасником якої є особа, яку включено до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності.

7.4. Управління ризиками використання фінансової установи у відмиванні злочинних доходів та критерії ризиків.

7.5. Особливості здійснення фінансового моніторингу в банках.

7.6. Здійснення фінансового моніторингу в фінансових установах.

7.1. Загальні вимоги до організації фінансового моніторингу: порядок подання інформації для взяття на облік (зняття з обліку/поновлення на обліку) суб'єктів первинного фінансового моніторингу, реєстрації та подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу Державній службі фінансового моніторингу інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншої інформації, що може бути пов'язана з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення Порядок взяття на облік суб'єктів первинного фінансового моніторингу

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 9 вересня 2020 р. № 850 [74] подання суб'єктом будь-якої інформації Держфінмоніторингу здійснюється в електронній формі до єдиної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (далі - єдина інформаційна система) з використанням складових е-кабінету: особистого кабінету або прикладного програмного інтерфейсу.

Строком подання суб'єктом інформації в електронній формі є дата та час подання повідомлення в особистому кабінеті або у разі використання прикладного програмного інтерфейсу - дата та час формування Держфінмоніторингом відповідного повідомлення про обробку такої інформації.

Підтвердженням факту подання суб'єктом інформації в електронній формі є отримання ним відповідного повідомлення Держфінмоніторингу.

У разі виникнення ситуацій, що призводять до неможливості подання Держфінмоніторингу інформації в електронній формі, суб'єкт подає її в паперовій формі шляхом надсилання заповненої візуальної форми повідомлення поштою з повідомленням про вручення поштового відправлення або вручення під розписку.

Підтвердженням факту подання суб'єктом інформації у паперовій формі є наявність у суб'єкта документа, виданого оператором поштового зв'язку, що засвідчує факт надсилання відповідної інформації з повідомленням про вручення поштового відправлення, або відмітки Держфінмоніторингу про отримання інформації (із зазначенням дати та часу її отримання).

Доведення Держфінмоніторингом інформації до суб'єкта здійснюється в електронній формі через е-кабінет.

У разі виникнення ситуацій, що призводять до неможливості отримання інформації через е-кабінет, - в паперовій формі шляхом надсилання візуальної форми повідомлення на поштову адресу суб'єкта, яка внесена ним до е-кабінету.

Строком доведення до суб'єкта інформації в електронній формі є дата та час формування Держфінмоніторингом відповідного повідомлення, що зазначені у ньому.

Строком доведення до суб'єкта інформації у паперовій формі є дата реєстрації отриманого повідомлення суб'єктом або наявність у

Держфінмоніторингу документа, виданого оператором поштового зв'язку, що засвідчує факт отримання відповідної інформації з повідомленням про вручення поштового відправлення.

Формат, структура, реквізити повідомлень, вимоги, довідники для їх заповнення, візуальна форма повідомлень, порядок інформаційної взаємодії суб'єкта з Держфінмоніторингом, а також порядок створення особистого кабінету та доступу до е-кабінету визначаються Мініфіном з урахуванням вимог законодавства про захист персональних даних.

Суб'єкти (банки, страховики (перестраховики), страхові (перестрахові) брокери, кредитні спілки, ломбарди та інші фінансові установи; платіжні організації, учасники чи члени платіжних систем; товарні та інші біржі, що проводять фінансові операції з товарами; професійні учасники фондового ринку (ринку цінних паперів), крім осіб, які провадять діяльність з організації торгівлі на фондовому ринку; оператори поштового зв'язку, інші установи, які надають послуги з переказу коштів (поштового переказу) та здійснення валютних операцій; філії або представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, що надають фінансові послуги на території України; постачальник послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів; інші юридичні особи, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але надають окремі фінансові послуги) та спеціально визначені суб'єкти, які є юридичними особами (суб'єкти аудиторської діяльності; бухгалтери, суб'єкти господарювання, що надають послуги з бухгалтерського обліку; суб'єкти господарювання, що здійснюють консультування з питань оподаткування; особи, які надають послуги щодо створення, забезпечення діяльності або управління юридичними особами), стають на облік у Держфінмоніторингу як суб'єкти протягом трьох робочих днів з дати призначення працівника, відповідального за проведення фінансового моніторингу, але не пізніше дня проведення першої фінансової операції (дати встановлення ділових відносин з клієнтом).

Спеціально визначені суб'єкти, що провадять свою діяльність одноособово, без утворення юридичної особи (суб'єкти аудиторської діяльності; бухгалтери, суб'єкти господарювання, що надають послуги з бухгалтерського обліку; суб'єкти господарювання, що здійснюють консультування з питань оподаткування; особи, які надають послуги щодо створення, забезпечення діяльності або управління юриди-

чними особами), стають на облік у Держфінмоніторингу як суб'єкти не пізніше дня проведення першої фінансової операції (дати встановлення ділових відносин з клієнтом).

Спеціально визначені суб'єкти (адвокатські бюро, адвокатські об'єднання та адвокати, які здійснюють адвокатську діяльність індивідуально; нотаріуси; суб'єкти господарювання, що надають юридичні послуги; суб'єкти господарювання, що надають посередницькі послуги та/або консультаційні послуги під час здійснення операцій з нерухомим майном; суб'єкти господарювання, які здійснюють торгівлю за готівку дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням та виробами з них; суб'єкти господарювання, які проводять лотереї та/або азартні ігри), стають на облік у Держфінмоніторингу як суб'єкти не пізніше дня встановлення ділових відносин з клієнтом (проведення фінансової операції) у випадках, визначених статтею 10 (Особливості діяльності спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу) Закону.

Суб'єкти стають на облік шляхом подання Держфінмоніторингу інформації, необхідної для взяття їх на облік.

Інформація, необхідна для взяття суб'єкта на облік, обов'язково повинна містити відомості про реєстрацію суб'єкта, його місцезнаходження, відповідального працівника, особу, яка тимчасово виконуватиме обов'язки відповідального працівника у разі його відсутності (у разі призначення такої особи), а також відокремлені підрозділи, що є окремими юридичними особами та яким надано дозвіл самостійно подавати інформацію, пов'язану з проведенням фінансового моніторингу.

Інформація про припинення/поновлення діяльності, необхідна для зняття з обліку/поновлення на обліку суб'єкта, обов'язково повинна містити причини припинення/поновлення діяльності.

Інформація про припинення діяльності подається суб'єктом не пізніше ніж протягом трьох робочих днів з дня настання відповідної події, зокрема:

- завершення процедури ліквідації суб'єкта з внесенням запису про це до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;
- анулювання ліцензії та/або інших документів, що надають право на провадження суб'єктом діяльності, з провадженням якої в особи виникає статус суб'єкта;

- виключення суб'єкта з реєстру, що надає право на провадження суб'єктом діяльності, з провадженням якої в особи виникає статус суб'єкта;

- рішення (наказу) державного органу про припинення діяльності суб'єкта;

- прийняття суб'єктом згідно з установчими документами рішення про припинення провадження певного виду діяльності, що підпадає під дію Закону, у разі, коли після його прийняття суб'єкт не провадить такого виду діяльності та/або не проводить фінансові операції, продовжуючи займатись професійною та/або господарською діяльністю.

Інформація про поновлення діяльності/певного виду діяльності, що підпадає під дію Закону, подається суб'єктом не пізніше ніж протягом трьох робочих днів з дня настання відповідної події, зокрема прийняття суб'єктом згідно з установчими документами рішення про поновлення діяльності / певного виду діяльності, що підпадає під дію Закону.

У разі зміни інформації, яка подана суб'єктом до Держфінмоніторингу для взяття його на облік, суб'єкт протягом трьох робочих днів з дати настання таких змін подає Держфінмоніторингу відповідне повідомлення.

У разі подання неналежним чином оформленої суб'єктом інформації, необхідної для взяття його на облік (зняття з обліку / поновлення на обліку, внесення змін до інформації, яка стала підставою для взяття суб'єкта на облік), (подання інформації не в повному обсязі або з помилками), Держфінмоніторинг відмовляє у взятті її на облік та доводить відповідну інформацію до суб'єкта. У такому разі суб'єкт протягом трьох робочих днів з дати отримання відповідного повідомлення зобов'язаний подати інформацію у повному обсязі та/або без помилок.

Реєстрація суб'єктом фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, іншої інформації, що може бути пов'язана з проведенням фінансового моніторингу, проводиться шляхом внесення відповідної інформації до реєстру, який ведеться суб'єктом.

Реєстром є послідовна сукупність записів про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншу інформацію, пов'язану з проведенням фінансового моніторингу.

До реєстру вноситься інформація про:

- порогові фінансові операції або спробу їх проведення;
- підозрілі фінансові операції (діяльність) або спробу їх проведення;
- відмову від встановлення (підтримання) ділових відносин, проведення фінансової операції;
- розбіжності між відомостями про кінцевих бенефіціарних власників клієнта, які містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, та інформацією про кінцевих бенефіціарних власників, отриманою суб'єктом у результаті проведення належної перевірки клієнта;
- зупинення фінансових операцій;
- зупинення видаткових фінансових операцій;
- замороження активів, пов'язаних з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням.

Під час внесення інформації до реєстру зазначаються:

- порядковий номер і дата реєстрації інформації;
- дані про вид інформації;
- дата та час надіслання інформації до Держфінмоніторингу;
- прізвище, ім'я, по батькові та посада особи, яка внесла інформацію до реєстру;
- дата та час отримання від Держфінмоніторингу інформації про взяття на облік / відмову у взятті на облік наданої суб'єктом інформації.

Суб'єкт забезпечує реєстрацію фінансових операцій та іншої інформації, пов'язаної з проведенням фінансового моніторингу, зокрема з використанням засобів автоматизації.

За рішенням суб'єкта згідно з вимогами, встановленими суб'єктом державного фінансового моніторингу, який відповідно до Закону виконує функції державного регулювання та нагляду за цим суб'єктом, його відокремлені підрозділи, які є окремими юридичними особами, можуть самостійно проводити реєстрацію фінансових операцій та іншої інформації, пов'язаної з проведенням фінансових операцій, та подавати інформацію про них до єдиної інформаційної системи шляхом внесення її до е-кабінету.

Реєстр ведеться в електронній формі за місцезнаходженням суб'єкта.

Виправлення інформації, внесеної до реєстру, не допускається. У разі допущення помилки в інформації, внесеній до реєстру, така інформація анулюється, а виправлена інформація вноситься до реєстру під новим номером і новою датою реєстрації.

Суб'єкт подає Держфінмоніторингу інформацію про фінансові операції та іншу інформацію, пов'язану з проведенням фінансового моніторингу, у визначених Законом випадках шляхом внесення її до е-кабінету.

У разі подання неналежним чином оформленої суб'єктом інформації про фінансові операції та іншої інформації, пов'язаної з проведенням фінансового моніторингу (подання інформації не в повному обсязі або з помилками), Держфінмоніторинг відмовляє у взятті її на облік та внесенні до е-кабінету і доводить відповідну інформацію до суб'єкта.

У разі отримання від Держфінмоніторингу повідомлення про відмову у взятті на облік поданої інформації суб'єкт зобов'язаний протягом трьох робочих днів з дати його надходження подати Держфінмоніторингу належним чином оформлену інформацію про фінансову операцію або іншу інформацію, пов'язану з проведенням фінансового моніторингу.

У разі виявлення суб'єктом за результатами внесення змін до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, особи клієнта (з яким установлені ділові відносини), яку включено до зазначеного переліку, суб'єкт зобов'язаний негайно повідомити Держфінмоніторинг про таку особу.

В інформації, яка подається на запит Держфінмоніторингу, суб'єкт зазначає перелік документів (їх копій), що подаються.

У разі виникнення ситуацій, що призводять до неможливості подання інформації на запит Держфінмоніторингу в електронній формі, суб'єкт подає інформацію у паперовій формі шляхом надсилання поштою з повідомленням про вручення поштового відправлення або вручення під розписку.

Порядок ведення Державною службою фінансового моніторингу обліку інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу [75].

Інформація про фінансові операції береться на облік шляхом її внесення до єдиної інформаційної системи у сфері запобігання та про-

тидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

На облік береться інформація про фінансові операції, що оформлена та подана відповідно до Порядку подання інформації для взяття на облік (зняття з обліку/поновлення на обліку) суб'єктів первинного фінансового моніторингу, реєстрації та подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншої інформації, що може бути пов'язана з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення.

У разі надходження неналежним чином оформленої інформації про фінансові операції Держфінмоніторинг відмовляє у взятті її на облік.

Держфінмоніторинг повідомляє суб'єкту про взяття (відмову у взятті) інформації про фінансові операції на облік не пізніше ніж протягом наступного робочого дня після її надходження в електронній формі, а у разі подання в паперовій формі - не пізніше ніж протягом третього робочого дня після її надходження.

Інформація про фінансові операції зберігається Держфінмоніторингом не менш як п'ять років.

Після закінчення зазначеного строку Держфінмоніторинг продовжує строк зберігання інформації про фінансову операцію у разі, коли така інформація стала об'єктом фінансового моніторингу та:

- фінансове розслідування щодо такої фінансової операції триває або завершено менш як п'ять років тому;
- інформація про неї подана правоохоронним та розвідувальним органам у складі узагальнених матеріалів (додаткових узагальнених матеріалів), за якими такими органами не прийнято рішення або рішення прийнято менш як п'ять років тому;
- інформація про неї подана правоохоронним та розвідувальним органам у складі узагальнених матеріалів (додаткових узагальнених матеріалів), що використані судом під час ухвалення рішення менш як п'ять років тому.

Інформація про фінансові операції, строк зберігання якої закінчився, за рішенням Держфінмоніторингу знищується або знеособлюється (в частині персональних даних).

7.2. Призначення працівника, відповідального за проведення фінансового моніторингу, його права та обов'язки

Правовий статус відповідального працівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу визначено у статті 9 ЗУ «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [3].

Відповідальний працівник призначається за посадою на рівні керівництва суб'єкта первинного фінансового моніторингу. Правовий статус, підзвітність та підпорядкування відповідального працівника банку в організаційній структурі банку та вимоги до нього визначаються нормативно-правовими актами Національного банку України.

Відповідальний працівник повинен мати бездоганну ділову репутацію та відповідати кваліфікаційним вимогам, встановленим суб'єктом державного фінансового моніторингу, що згідно із цим Законом виконує функції державного регулювання та нагляду за відповідним суб'єктом первинного фінансового моніторингу.

Призначення відповідального працівника та перевірка його відповідності кваліфікаційним вимогам здійснюються в порядку, визначеному відповідним суб'єктом державного фінансового моніторингу, який згідно із цим Законом виконує функції державного регулювання та нагляду за суб'єктом первинного фінансового моніторингу.

Призначення та звільнення відповідальних працівників банків, філій іноземних банків здійснюються за погодженням з Національним банком України.

До повноважень відповідального працівника належать:

- забезпечення повідомлення спеціально уповноваженого органу про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу;
- забезпечення повідомлення спеціально уповноваженого органу про розбіжності між відомостями про кінцевих бенефіціарних власників клієнта, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, та інформацією про кінцевих бенефіціарних власників, отриманою суб'єктом

первинного фінансового моніторингу в результаті здійснення належної перевірки клієнта;

- проведення перевірок діяльності будь-якого підрозділу суб'єкта первинного фінансового моніторингу та його працівників щодо виконання ними внутрішніх документів з питань фінансового моніторингу;

- право доступу до всіх приміщень, документів, інформації, баз даних, засобів телекомунікації, архівів суб'єкта первинного фінансового моніторингу;

- залучення працівників суб'єкта первинного фінансового моніторингу до проведення первинного фінансового моніторингу та перевірок з цих питань;

- організація розроблення, подання для затвердження, забезпечення постійного оновлення, а також контроль за виконанням внутрішніх документів з питань фінансового моніторингу;

- одержання пояснень з питань проведення фінансового моніторингу від працівників суб'єкта первинного фінансового моніторингу незалежно від займаних посад;

- сприяння проведенню уповноваженими представниками суб'єктів державного фінансового моніторингу, що відповідно до цього Закону виконують функції державного регулювання та нагляду за відповідними суб'єктами первинного фінансового моніторингу, перевірок діяльності суб'єкта первинного фінансового моніторингу щодо дотримання законодавства у сфері запобігання та протидії;

- прийняття рішення про подання інформації з питань фінансового моніторингу на запити спеціально уповноваженого органу та відповідних правоохоронних органів;

- виконання інших функцій відповідно до законодавства та внутрішніх документів з питань фінансового моніторингу.

Керівник та інші працівники суб'єкта первинного фінансового моніторингу зобов'язані сприяти виконанню відповідальним працівником своїх функцій.

Відповідальний працівник під час виконання функцій з питань проведення фінансового моніторингу незалежний у своїй діяльності, підзвітний тільки керівнику суб'єкта первинного фінансового моніторингу і зобов'язаний не менше одного разу на місяць інформувати в письмовій формі керівника суб'єкта первинного фінансового моніто-

рингу про виявлені фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, та заходи, вжиті, зокрема, для:

- забезпечення проведення первинного фінансового моніторингу;
- розроблення та оновлення внутрішніх документів з питань фінансового моніторингу;
- підготовки персоналу щодо виконання вимог цього Закону шляхом проведення освітньої та практичної роботи.

7.3. Встановлення правил проведення фінансового моніторингу. Порядок виявлення, зупинення та надання інформації про фінансову операцію, учасником якої є особа, яку включено до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності

Особливості діяльності спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу (**Стаття 10**) [39].

Виконання обов'язків суб'єкта первинного фінансового моніторингу забезпечується:

а) адвокатськими бюро, адвокатськими об'єднаннями та адвокатами, які здійснюють адвокатську діяльність індивідуально, нотаріусами, суб'єктами господарювання, що надають юридичні послуги, якщо вони беруть участь, діючи від імені та/або за дорученням клієнта, у будь-якій фінансовій операції та/або допомагають клієнту планувати чи здійснювати операцію щодо:

- 1) купівлі-продажу нерухомості або управління майном при фінансуванні будівництва житла;
- 2) купівлі-продажу суб'єктів господарювання та корпоративних прав;
- 3) управління коштами, цінними паперами або іншими активами клієнта;
- 4) відкриття та/або управління банківським рахунком або рахунком у цінних паперах;
- 5) залучення коштів, необхідних для створення юридичних осіб та фондів, забезпечення їх діяльності або управління ними;
- 6) створення, забезпечення діяльності або управління юридичними особами, фондами, трастами або іншими подібними правовими утвореннями;

б) суб'єктами господарювання, які надають посередницькі та/або консультаційні послуги під час здійснення операцій з нерухомим майном, при наданні посередницьких та/або консультаційних послуг, підготовці та/або вчиненні правочинів щодо купівлі-продажу або надання в оренду нерухомого майна, якщо щомісячна сума орендної плати дорівнює або перевищує суму, визначену частиною першою статті 20 цього Закону (до 4000тис.грн. або прирівнену);

в) суб'єктами господарювання, які здійснюють торгівлю за готівку дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням та виробами з них, якщо сума фінансової операції дорівнює чи перевищує 40 тисяч гривень, або суму, еквівалентну зазначеній сумі, в тому числі в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, під час проведення фінансових операцій з предметами високої вартості (зокрема, з дорогоцінними металами, дорогоцінним камінням, антикварними речами, предметами мистецтва тощо) або під час організації торгівлі такими предметами, у тому числі аукціонної;

г) суб'єктами господарювання, які проводять лотереї та/або азартні ігри (окрім азартних ігор в казино), під час здійснення фінансових операцій із прийняття ставок, повернення ставок та видачі (виплати) виграшів (призів).

Суб'єкт господарювання, який проводить лотереї, зобов'язаний також виконувати обов'язки суб'єкта первинного фінансового моніторингу під час здійснення фінансових операцій із прийняття ставок у лотерею, повернення ставок у лотерею та видачі (виплати) виграшів (призів) у лотерею, які здійснюються розповсюджувачами лотерей від імені та за рахунок такого суб'єкта господарювання;

д) суб'єктами господарювання, які проводять азартні ігри в казино, під час здійснення фінансових операцій із обміну коштів на ігрові замітники гривні, обміну ігрових заміників гривні на кошти, а також під час виплати виграшів;

ж) суб'єктами господарювання, які здійснюють торговельну діяльність культурними цінностями та/або надають посередницькі послуги в такій діяльності, якщо сума фінансової операції (або пов'язаних фінансових операцій) дорівнює або перевищує суму, визначену частиною першою статті 20 цього Закону, під час проведення фінансових операцій з культурними цінностями та/або під час організації торгівлі такими культурними цінностями, у тому числі аукціонної.

У стаття 20 ЗУ визначені Порогові фінансові операції. У стаття 21 ЗУ визначені підозрілі фінансові операції (діяльність)

Замороження активів, пов'язаних з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням (Стаття 22):

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу (ліквідатор (крім Фонду гарантування вкладів фізичних осіб), уповноважена особа Фонду гарантування вкладів фізичних осіб) зобов'язаний негайно, без попереднього повідомлення клієнта (особи), заморозити активи, пов'язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням.

У день прийняття рішення про замороження таких активів суб'єкт первинного фінансового моніторингу (ліквідатор (крім Фонду гарантування вкладів фізичних осіб), уповноважена особа Фонду гарантування вкладів фізичних осіб) зобов'язаний одночасно із замороженням таких активів повідомити спеціально уповноваженому органу та Службі безпеки України в установленому законодавством порядку про заморожені активи.

У разі замороження активів відповідно до частини першої цієї статті прибуткові фінансові операції клієнтів, включених до переліку осіб, клієнтів, які є представниками осіб, включених до переліку осіб, клієнтів, якими прямо або опосередковано володіють або кінцевими бенефіціарними власниками яких є особи, включені до переліку осіб, проводяться. При цьому суб'єкт первинного фінансового моніторингу (ліквідатор (крім Фонду гарантування вкладів фізичних осіб), уповноважена особа Фонду гарантування вкладів фізичних осіб) в день проведення, але не пізніше 11 години наступного робочого дня з дня здійснення прибуткової операції зобов'язаний повідомити про її здійснення та/або спробу здійснення видаткових фінансових операцій спеціально уповноваженому органу та Службі безпеки України та негайно, без попереднього повідомлення клієнта (особи), заморозити активи, отримані в результаті проведення такої прибуткової операції.

Після замороження активів суб'єкт первинного фінансового моніторингу (ліквідатор (крім Фонду гарантування вкладів фізичних осіб), уповноважена особа Фонду гарантування вкладів фізичних осіб) повідомляє клієнту (особі) у письмовій формі про таке замороження на його (її) письмовий запит.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний негайно розморозити активи:

- не пізніше наступного робочого дня з дня виключення особи чи організації з переліку осіб;

- не пізніше наступного робочого дня з дня надходження від Служби безпеки України інформації про те, що особа чи організація, яка має таке саме або схоже ім'я (найменування), як і особа чи організація, включена до переліку осіб та активи якої стали об'єктом замороження, за результатами перевірки не є включеною до зазначеного переліку.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу (ліквідатор (крім Фонду гарантування вкладів фізичних осіб), уповноважена особа Фонду гарантування вкладів фізичних осіб) не пізніше наступного робочого дня після розмороження активів інформує про це спеціально уповноважений орган та Службу безпеки України.

Замороження/розмороження активів відповідно до частин першої, другої та четвертої цієї статті здійснюється у порядку, визначеному суб'єктами державного фінансового моніторингу, які здійснюють державне регулювання і нагляд за діяльністю відповідних суб'єктів первинного фінансового моніторингу, або Фондом гарантування вкладів фізичних осіб у межах їх повноважень з урахуванням вимог та винятків, визначених резолюціями Ради Безпеки ООН.

Доступ до активів, пов'язаних з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням, здійснюється у порядку, встановленому законом.

Замороження активів відповідно до частин першої і другої цієї статті не є підставою для виникнення цивільно-правової відповідальності суб'єкта первинного фінансового моніторингу, його посадових осіб та інших працівників, ліквідатора (крім Фонду гарантування вкладів фізичних осіб), уповноважених осіб Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за порушення умов відповідних правочинів та/або законодавства про систему гарантування вкладів фізичних осіб, якщо вони діяли у межах завдань, обов'язків та у спосіб, передбачені цією статтею.

Зупинення фінансових операцій (Стаття 23).

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу, що здійснює або забезпечує здійснення фінансових операцій, має право зупинити здійснення таких операцій, якщо вони є підозрілими, та зобов'язаний зу-

пинити такі фінансові операції у разі виникнення підозри, що вони містять ознаки вчинення кримінального правопорушення, визначеного Кримінальним кодексом України.

У день зупинення фінансової операції суб'єкт первинного фінансового моніторингу повідомляє спеціально уповноваженому органу в установленому законодавством порядку про таку фінансову операцію, її учасників та про залишок коштів на рахунку клієнта, відкритому суб'єктом первинного фінансового моніторингу, який зупинив здійснення фінансової операції, та у разі зарахування коштів на транзитний рахунок суб'єкта первинного фінансового моніторингу - про залишок коштів на такому рахунку в межах зарахованих сум. Таке зупинення фінансових операцій здійснюється без попереднього повідомлення клієнта на два робочі дні з дня зупинення включно.

Спеціально уповноважений орган може прийняти рішення про подальше зупинення фінансових операцій, здійснене відповідно до частини першої цієї статті, на строк до семи робочих днів, про що зобов'язаний негайно повідомити суб'єкта первинного фінансового моніторингу, а також правоохоронні органи, уповноважені приймати рішення відповідно до Кримінального процесуального кодексу України.

7.4. Управління ризиками використання фінансової установи у відмиванні злочинних доходів та критерії ризиків

Згідно статті 7 [39] (Застосування ризик-орієнтованого підходу) суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний у своїй діяльності застосовувати ризик-орієнтований підхід, враховуючи відповідні критерії ризику, зокрема, пов'язані з його клієнтами, географічним розташуванням держави реєстрації клієнта або установи, через яку він здійснює передачу (отримання) активів, видом товарів та послуг, що клієнт отримує від суб'єкта первинного фінансового моніторингу, способом надання (отримання) послуг. Ризик-орієнтований підхід має бути пропорційний характеру та масштабу діяльності суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Застосування ризик-орієнтованого підходу здійснюється в порядку, визначеному внутрішніми документами з питань фінансового моніторингу суб'єкта первинного фінансового моніторингу, з урахуванням рекомендацій відповідних суб'єктів державного фінансового

моніторингу, які згідно із цим Законом виконують функції державного регулювання і нагляду за такими суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний здійснювати оцінку/переоцінку ризиків, у тому числі притаманних його діяльності, документувати їх результати, а також підтримувати в актуальному стані інформацію щодо оцінки ризиків, притаманних його діяльності (ризик-профіль суб'єкта первинного фінансового моніторингу), та ризику своїх клієнтів таким чином, щоб бути здатним продемонструвати своє розуміння ризиків, що становлять для нього такі клієнти (ризик-профіль клієнтів).

Критерії ризиків визначаються суб'єктом первинного фінансового моніторингу самостійно з урахуванням критеріїв ризиків, встановлених відповідно:

- Національним банком України - для суб'єктів первинного фінансового моніторингу, щодо яких Національний банк України відповідно до статті 18 цього Закону виконує функції державного регулювання і нагляду;

- центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, - для інших суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

При визначенні критеріїв ризиків суб'єкт первинного фінансового моніторингу повинен враховувати типологічні дослідження у сфері запобігання та протидії, підготовлені спеціально уповноваженим органом та оприлюднені ним на своєму веб-сайті, результати національної оцінки ризиків, а також рекомендації суб'єктів державного фінансового моніторингу.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний встановити високий ризик ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин), зокрема стосовно таких клієнтів:

- клієнтів, місцем проживання (перебування, реєстрації) яких є держава (юрисдикція), що не виконує чи неналежним чином виконує рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, задіяних у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним

шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення.

Перелік держав (юрисдикцій), що не виконують чи неналежним чином виконують рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, задіяних у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, формується в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України на основі висновків міжнародних, міжурядових організацій, задіяних у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, та оприлюднюється на офіційному веб-сайті спеціально уповноваженого органу;

-клієнтів, включених до переліку осіб, клієнтів, які є представниками осіб, включених до переліку осіб, клієнтів, якими прямо або опосередковано володіють або кінцевими бенефіціарними власниками яких є особи, включені до переліку осіб;

-іноземних фінансових установ (крім фінансових установ, зареєстрованих у державах - членах Європейського Союзу, державах - членах Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), крім держав, що здійснюють збройну агресію проти України у значенні, наведеному у статті 1 Закону України "Про оборону України"), з якими встановлюються кореспондентські відносини;

-іноземних публічних діячів, членів їх сімей та осіб, пов'язаних з такими політично значущими особами, а також клієнтів, кінцевими бенефіціарними власниками яких є зазначені особи;

-клієнтів, стосовно яких (кінцевих бенефіціарних власників яких) застосовані спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до статті 5 Закону України "Про санкції";

-клієнтів, місцем проживання (перебування, реєстрації) яких є держава, віднесена Кабінетом Міністрів України до переліку офшорних зон;

- клієнтів, які є громадянами держави, що здійснює збройну агресію проти України (крім громадян такої держави, яким надано статус учасника бойових дій після 14 квітня 2014 року), та/або особами, місцем постійного проживання (перебування, реєстрації) яких є держава, що здійснює збройну агресію проти України;

- клієнтів, які є юридичними особами - резидентами держави, що здійснює збройну агресію проти України;

- клієнтів, кінцевими бенефіціарними власниками яких є громадяни держави, що здійснює збройну агресію проти України (крім громадян такої держави, яким надано статус учасника бойових дій після 14 квітня 2014 року), та/або особи, місцем постійного проживання (перебування, реєстрації) яких є держава, що здійснює збройну агресію проти України;

- клієнтів, засновником (учасником, акціонером) або власником яких прямо чи опосередковано через інші юридичні особи (трасти, інші подібні правові утворення) є держава, що здійснює збройну агресію проти України;

- клієнтів, щодо яких суб'єктом первинного фінансового моніторингу під час здійснення моніторингу фінансових операцій із застосуванням ризик-орієнтованого підходу за результатами перевірки джерела коштів встановлено, що джерело коштів, пов'язаних з фінансовою операцією такого клієнта, походить з держави, що здійснює збройну агресію проти України;

- клієнтів, які здійснюють передачу (отримання) активів до (з) України, використовуючи депозитарні установи, банки, інші фінансові установи та небанківських надавачів платіжних послуг, місцем перебування та/або реєстрації яких є держава, що здійснює збройну агресію проти України.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний встановити неприйнятно високий ризик ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) стосовно клієнтів у разі:

- неможливості виконувати визначені цим Законом обов'язки або мінімізувати виявлені ризики, пов'язані з таким клієнтом або фінансовою операцією;

- наявності обґрунтованих підозр за результатами вивчення підозрілої діяльності клієнта, що така діяльність може бути фіктивною.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу щодо неприбуткових організацій, у тому числі благодійних, зобов'язаний вживати заходів для мінімізації ризику бути використаним з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення, зокрема з урахуванням рекомендацій відповідного суб'єкта державного фінансового моніторингу, який відповідно до цього Зако-

ну виконує функції державного регулювання та нагляду за суб'єктом первинного фінансового моніторингу.

Проведення первинного фінансового моніторингу забезпечується безпосередньо суб'єктом первинного фінансового моніторингу, його філіями, іншими відокремленими підрозділами та дочірніми компаніями, у тому числі тими, що розташовані в державах, в яких рекомендації Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) не застосовуються або застосовуються недостатньою мірою, в межах, визначених законодавством такої держави.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу щодо філій, інших відокремлених підрозділів та дочірніх компаній, розташованих у державах, в яких рекомендації Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) не застосовуються або застосовуються недостатньою мірою, зобов'язаний провести оцінку заходів запобігання та протидії, що здійснюються в таких державах.

У разі якщо здійснення зазначених заходів не дозволяється законодавством такої держави, суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний повідомити відповідному суб'єкту державного фінансового моніторингу, що відповідно до цього Закону виконує функції державного регулювання та нагляду за суб'єктом первинного фінансового моніторингу, про відповідні запобіжні заходи, що суб'єкт первинного фінансового моніторингу буде вживати для мінімізації ризиків використання діяльності філій, інших відокремлених підрозділів та дочірніх компаній з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу вживає відповідних запобіжних заходів, спрямованих на здійснення посиленних заходів належної перевірки до встановлення ділових відносин з особами або компаніями таких держав; повідомлення спеціально уповноваженого органу про фінансові операції з клієнтами відповідних держав; попередження клієнтів про те, що операції з фізичними або юридичними особами, трастами або іншими подібними правовими утвореннями у відповідних державах можуть містити ризик легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

7.5. Особливості здійснення фінансового моніторингу в банках

Згідно Положення «Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу» [76] Банк зобов'язаний забезпечити належну організацію внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу. Метою належної організації внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу є:

- виконання вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ;
- можливість належним чином виявляти порогові та підозрілі фінансові операції (діяльність) та повідомляти про них СУО;
- запобігання використанню послуг та продуктів банку для проведення клієнтами фінансових операцій з метою ВК/ФТ.

Банк з метою належної організації внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу вживає, зокрема, таких заходів:

- призначає відповідального працівника банку згідно з вимогами законодавства України у сфері ПВК/ФТ на рівні керівництва банку;
- створює окремий структурний підрозділ з ПВК/ФТ, який очолює відповідальний працівник банку або який безпосередньо підпорядковується відповідальному працівникові банку;
- забезпечує функціонування системи управління ризиками ВК/ФТ;
- розробляє та затверджує внутрішні документи банку з питань ПВК/ФТ в обсязі, необхідному для ефективного функціонування внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ та розуміння працівниками банку своїх обов'язків та повноважень у сфері ПВК/ФТ;
- забезпечує функціонування на постійній основі колегіального органу щодо розгляду проблемних та актуальних питань функціонування внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ;
- забезпечує достатні ресурси для функціонування внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ (у тому числі окремого структурного підрозділу з ПВК/ФТ);
- забезпечує достатню інформованість та обізнаність голови, членів ради і правління банку щодо їхніх обов'язків у сфері ПВК/ФТ, а також щодо притаманних ризик-профілю банку ризиків ВК/ФТ;

- забезпечує інформування керівників банку щодо важливості вимог законодавства України з питань ПВК/ФТ з метою забезпечення належної системи управління ризиками, необхідності вжиття дієвих заходів для ефективного запобігання використанню послуг банку з метою ВК/ФТ та розуміння наслідків, на які наражається банк у разі невиконання вимог законодавства України з питань ПВК/ФТ;

- ефективно розподіляє функції з питань ПВК/ФТ між трьома лініями захисту, забезпечує належну обізнаність та виконання працівниками банку, уключно з працівниками бізнес-підрозділів, визначених їм обов'язків у сфері ПВК/ФТ, розуміння такими працівниками своєї відповідальності за невиконання обов'язків та/або бездіяльність;

- запроваджує та постійно вдосконалює внутрішній контроль з питань ПВК/ФТ, зокрема забезпечує своєчасне виявлення внутрішнім аудитом проблемних питань та ознак неналежної системи управління ризиками ВК/ФТ;

- вивчає нові продукти/послуги, включаючи нові канали продажу, використання або розроблення нових технологій для наявних або нових продуктів з метою належної оцінки притаманних їм ризиків ВК/ФТ та належного контролю за ризиками ВК/ФТ для наявних продуктів/послуг;

- забезпечує здійснення на постійній основі проведення навчальних заходів для працівників банку та агентів банку (їх працівників) з метою розуміння ними покладених на них обов'язків та порядку дій;

- забезпечує перевірку наявності бездоганної ділової репутації в усіх працівників банку, залучених до проведення первинного фінансового моніторингу;

- створює та забезпечує функціонування дієвої та своєчасної системи ескалації підозр та проблемних питань у сфері ПВК/ФТ та порядку їх розгляду, уключно з повідомленням інформації/фактів, що стосуються випадків порушення або можливого порушення законодавства України у сфері ПВК/ФТ, в порядку, передбаченому внутрішніми документами банку;

- запроваджує СА, що забезпечує своєчасне та в повному обсязі виконання банком обов'язків СПФМ (зокрема виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, замороження активів, пов'язаних з тероризмом та/або його фінансуванням/розповсюдженням зброї масового знищення та/або його фінансу-

ванням, унеможливлення здійснення операцій особами з переліку терористів);

- забезпечує своєчасне виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, та належний інформаційний обмін з СУО;

- розробляє та здійснює заходи з НПК з метою розуміння суті діяльності клієнта, мети та очікуваного характеру ділових відносин з ним, що дає змогу банку бути впевненим, що фінансові операції клієнта відповідають наявній в банку інформації про нього, його бізнес, ризик-профіль, уключаючи у разі потреби джерела походження його коштів/статків, встановлення КБВ для оперативного виявлення незвичайної поведінки та підозрілих фінансових операцій (діяльності);

- належно документує дії працівників банку та фіксує події, що стосуються виконання банком обов'язків СПФМ;

- зберігає всі документи, дані, інформацію (у тому числі відповідні звіти, розпорядження, файли), що стосуються виконання банком обов'язків СПФМ, протягом строків, визначених законодавством України;

- своєчасно та в повному обсязі надає на запити Національного банку необхідні документи/інформацію/пояснення/аргументи, що належним чином підтверджують виконання банком вимог законодавства України з питань ПВК/ФТ;

- вживає заходів із постійного вдосконалення внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ.

Відповідальність за неналежну організацію внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу несе голова правління банку / керівник філії іноземного банку (крім банків, віднесених до категорії неплатоспроможних, щодо яких запроваджена процедура тимчасової адміністрації або ліквідації), а також відповідальний працівник банку.

Відповідальний працівник банку не рідше одного разу на рік звітує раді банку щодо:

- результатів оцінки ризик-профілю банку;

- проблемних питань, пов'язаних із створенням належної організації внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ та проведенням первинного фінансового моніторингу;

- проблемних питань, пов'язаних із забезпеченням належної системи управління ризиками ВК/ФТ.

Відповідальні працівники банку повинні постійно підтримувати свій рівень знань з питань ПВК/ФТ на належному рівні, у тому числі шляхом проходження навчання у сфері ПВК/ФТ, а також підвищення кваліфікації в порядку та у строки, встановлені Законом про ПВК/ФТ.

Національний банк у разі встановлення під час перевірки, що підрозділ внутрішнього аудиту банку не забезпечує належного здійснення внутрішнього контролю за дотриманням банком вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ (у тому числі щодо достатності вжитих банком заходів для забезпечення функціонування належної системи управління ризиками ВК/ФТ), розглядає питання про відповідність/невідповідність ділової репутації керівника підрозділу внутрішнього аудиту банку в порядку, встановленому нормативно-правовим актом Національного банку.

Банк з урахуванням особливостей своєї діяльності (зокрема характеру й обсягів діяльності, видів послуг, що надаються, типів клієнтів, що обслуговуються, використання новітніх технологій) та притаманних своїй діяльності ризиків ВК/ФТ запроваджує СА.

СА має забезпечувати:

- замороження активів, пов'язаних з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням;
- ведення анкет клієнтів банку в електронному вигляді;
- ведення відповідних реєстрів повідомлень банку;
- ведення інформації про облік банку як СПФМ;
- своєчасний інформаційний обмін із СУО;
- ведення протоколу роботи кожного з користувачів, захищеного від модифікації. У протоколі мають відображатися початок та завершення роботи кожного з користувачів із зазначенням часу з точністю до секунди;
- наявність системи захисту інформації, що відповідає вимогам законодавства України у сфері захисту інформації;
- наявність системи резервного копіювання та зберігання інформації;
- постійний моніторинг фінансових операцій клієнтів з метою оперативного виявлення індикаторів підозрілості фінансових операцій;

- постійний моніторинг ділових відносин з клієнтами з метою оперативного виявлення притаманних критеріїв ризику ВК/ФТ та необхідності актуалізації банком даних про клієнтів;

- оперативне інформування уповноважених працівників банку про виявлені індикатори підозрілості фінансових операцій, критерії ризику ВК/ФТ та необхідність актуалізації банком даних про клієнтів, визначення пріоритетності таких повідомлень, ураховуючи їх критичну важливість;

- функціонування внутрішньобанківської процедури ескалації підозр працівниками банку згідно із делегованими повноваженнями / обов'язками (у тому числі документування/фіксування фактів надсилання працівниками інформаційних повідомлень про підозри, прийняття рішень адресатами про подальшу ескалацію підозри або прийняття остаточного рішення щодо наявності/відсутності підозр);

- документування всіх подій в СА з метою виконання вищезазначених вимог (з фіксацією дати, часу, суті події);

- реалізацію інших вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ.

Запроваджена СА банку має сприяти функціонуванню належної системи управління ризиками ВК/ФТ та бути спрямованою на:

- забезпечення можливості банком оперативного опрацювання великого обсягу даних щодо клієнтів та їхніх фінансових операцій, використовуючи відповідні алгоритми, сценарії тощо;

- посилення внутрішнього контролю за виконанням працівниками своїх обов'язків з питань ПВК/ФТ;

- ефективне витрачання ресурсів банку з метою виконання завдань та обов'язків СПФМ.

Вимоги до внутрішніх документів банку з питань ПВК/ФТ

Рада банку визначає та затверджує загальні принципи банку щодо дотримання вимог законодавства України з питань ПВК/ФТ в окремому внутрішньому документі у вигляді політики (далі - політика банку з питань ПВК/ФТ).

Банк, який є учасником групи, має право не затверджувати рішенням ради політику банку з питань ПВК/ФТ, а користуватися у своїй діяльності політикою, що розроблена та затверджена головною (материнською) організацією групи (за умови, що банк може надати такий документ на запит Національного банку).

Політика банку з питань ПВК/ФТ доводиться радою банку до відома правління банку та відповідального працівника банку з метою формування чіткого розуміння очікувань ради банку щодо:

- належної організації та функціонування внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу, функціонування належної системи управління ризиками ВК/ФТ;
- ризик-апетиту банку у сфері ПВК/ФТ (уключаючи за наявності встановлені заборони/обмеження щодо провадження окремих видів діяльності та/або залучення окремих типів клієнтів на обслуговування);
- обсягу необхідних до розроблення та затвердження внутрішніх документів банку з питань ПВК/ФТ;
- вимог до побудови трьох ліній захисту у сфері ПВК/ФТ та розподілу обов'язків і відповідальності між працівниками банку;
- функціонування внутрішнього контролю з питань ПВК/ФТ;
- забезпечення проведення навчальних заходів з питань ПВК/ФТ.

Банк, дотримуючись визначеної радою банку політики у сфері ПВК/ФТ, розробляє та затверджує внутрішні документи з метою виконання вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ, які повинні містити дієві ризик-орієнтовані процедури, порядки, достатні для належної організації та функціонування внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу, функціонування належної системи управління ризиками ВК/ФТ.

Внутрішні документи банку з питань ПВК/ФТ розробляються банком з урахуванням вимог законів України, що регулюють питання ПВК/ФТ, цього Положення, нормативно-правових актів Національного банку, Міністерства фінансів України, прийнятих для виконання та відповідно до цих законів, рекомендацій FATF, Базельського комітету з банківського нагляду, результатів національної оцінки ризиків та ризик-профілю банку, рекомендацій Національного банку та типологічних досліджень СУО.

Банк, який є учасником групи, має право використовувати у своїй діяльності процедури/програми / інші документи з питань ПВК/ФТ, які розроблені та затверджені головною (материнською) організацією цієї групи (за умови, що банк може надати такий документ на запит Національного банку).

Основними принципами розроблення та реалізації внутрішніх документів банку з питань ПВК/ФТ є:

- належна організація та функціонування внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу, функціонування належної системи управління ризиками ВК/ФТ, забезпечення функціонування ефективної внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ;

- запровадження ризик-орієнтованого підходу під час здійснення процедур з ПВК/ФТ;

- виконання банком усіх вимог, визначених законодавством України у сфері ПВК/ФТ;

- урахування всіх видів та напрямів діяльності банку;

- запровадження культури ПВК/ФТ у банку та забезпечення безпосередньої участі кожного працівника (у межах його компетенції) у процесі реалізації процедур ПВК/ФТ;

- чіткий розподіл обов'язків та повноважень між радою банку, головою правління банку / керівником філії іноземного банку, членами правління банку, відповідальним працівником банку, іншими працівниками та структурними підрозділами банку з метою недопущення в роботі банку порушень законодавства України у сфері ПВК/ФТ;

- наявність належного внутрішнього контролю (за різними видами послуг/продуктів, типами клієнтів, рівнем ризиків клієнтів, сумою фінансових операцій) та визначення працівників банку, які приймають рішення на різних етапах контролю відповідно до їхніх функціональних обов'язків, забезпечуючи принцип "вища посада - більші повноваження та відповідальність";

- встановлення детального та максимально зрозумілого працівникам банку порядку дій під час здійснення ними процедур ПВК/ФТ;

- забезпечення таємниці фінансового моніторингу та конфіденційності інформації про інформаційний обмін з СУО, у тому числі факт передавання відомостей про фінансову операцію клієнта СУО;

- забезпечення конфіденційності інформації про внутрішні документи банку з питань ПВК/ФТ;

- забезпечення конфіденційності інформації про клієнтів, їхні рахунки і фінансові операції, а також інших відомостей, що становлять банківську таємницю;

- запобігання залученню працівників банку до ВК/ФТ.

Внутрішні документи банку з питань ПВК/ФТ принаймні мають містити:

- визначення підрозділу(ів) банку та/або працівників банку, відповідальних за здійснення заходів з НПК, та розподіл обов'язків між ними;
- порядок дій, який забезпечує здійснення всіх заходів з НПК (зокрема заходів з ідентифікації та верифікації, встановлення КБВ, моніторингу ділових відносин та фінансових операцій, актуалізації даних про клієнта);
- порядок виявлення PEPs та порядок вжиття щодо них необхідних додаткових заходів;
- порядок здійснення оцінки/переоцінки ризик-профілю банку та ризик-профілю клієнтів і вжиття заходів з метою мінімізації ризиків ВК/ФТ;
- порядок виявлення критеріїв ризику ВК/ФТ та індикаторів підозрілості фінансових операцій;
- порядок вжиття необхідних додаткових заходів щодо встановлення кореспондентських відносин з іноземною фінансовою установою;
- порядок ведення електронної анкети, що забезпечить своєчасність, повноту та достовірність унесеної до електронної анкети клієнта інформації;
- порядок дій стосовно відмови банку від встановлення (підтримання) ділових відносин / відкриття рахунку (обслуговування), у тому числі шляхом розірвання ділових відносин, закриття рахунку / відмови від проведення фінансової операції у випадках, передбачених Законом про ПВК/ФТ;
- порядок виявлення банком розбіжностей між відомостями про КБВ, які містяться в ЄДР, та інформацією, отриманою банком у результаті здійснення НПК;
- порядок використання інструменту покладання (у разі прийняття банком рішення використовувати цей інструмент);
- порядок використання банком агентів, проведення навчальних заходів для них (їх працівників) та здійснення контролю за їхньою діяльністю (у разі прийняття банком рішення залучати агентів);
- порядок внесення відповідної інформації до реєстрів повідомлень;
- порядок використання СА;

- порядок здійснення інформаційного обміну з СУО та виконання відповідних рішень/доручень СУО;
- порядок замороження активів, пов'язаних із тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням;
- порядок зупинення банком операцій у випадках, визначених Законом про ПВК/ФТ;
- порядок супроводження банком переказів коштів відповідною інформацією згідно з вимогами, визначеними у статті 14 Закону про ПВК/ФТ;
- порядок контролю відповідних лімітів у разі використання банком спрощених методів ідентифікації та верифікації клієнта (представника клієнта);
- порядок забезпечення таємниці фінансового моніторингу, конфіденційності іншої інформації;
- порядок інформування СБУ у випадках, визначених законодавством України у сфері ПВК/ФТ;
- порядок проведення навчальних заходів для працівників банку;
- порядок ознайомлення працівників банку з внутрішніми документами банку з питань ПВК/ФТ;
- порядок зберігання всіх документів / інформації щодо виконання банком вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ.

Внутрішні документи банку з питань ПВК/ФТ мають враховувати особливості та напрями діяльності банку, особливості різних типів клієнтів, а також імплементацію банком ризик-орієнтованого підходу.

Банк має забезпечити актуальність внутрішніх документів банку з питань ПВК/ФТ, ураховуючи зміни до законодавства України у сфері ПВК/ФТ та події, що можуть вплинути на ризики ВК/ФТ банку.

Банк оновлює внутрішні документи банку з питань ПВК/ФТ на постійній основі, але не пізніше трьох місяців із дня набрання чинності змінами до законодавства України з питань ПВК/ФТ та/або встановлення банком подій, що можуть вплинути на ризики ВК/ФТ.

Банк самостійно визначає та документує порядок віднесення внутрішніх документів банку з питань ПВК/ФТ до документів з обмеженим доступом та порядок доступу до них працівників банку і третіх осіб.

Банк забезпечує ознайомлення із внутрішніми документами банку з питань ПВК/ФТ працівників банку (залежно від їхніх посадових обов'язків) під підпис або за допомогою електронних засобів у разі:

- приймання працівника банку на роботу до банку - до початку виконання таким працівником банку посадових обов'язків;
- затвердження, унесення змін до внутрішніх документів банку з питань ПВК/ФТ - не пізніше 20 робочих днів з дня затвердження, унесення змін.

Внутрішні документи банку з питань ПВК/ФТ (крім політики ПВК/ФТ, затвердженої радою банку) затверджуються правлінням банку / головою правління/керівником філії іноземного банку в порядку, визначеному установчими документами банку / положенням про філію іноземного банку, за поданням відповідального працівника банку.

Банк зобов'язаний не пізніше третього робочого дня з дня отримання запиту Національного банку про надання внутрішніх документів подати до ДФМ електронну версію внутрішніх документів банку з питань ПВК/ФТ із супровідним листом, підписаним КЕП голови правління банку / керівника філії іноземного банку / відповідального працівника банку.

Належна система управління ризиками

Банк зобов'язаний у своїй діяльності застосовувати ризик-орієнтований підхід, що має бути пропорційним характеру та масштабу діяльності банку.

Ризик-орієнтований підхід має застосовуватися банком на безперервній основі та забезпечувати виявлення, ідентифікацію, оцінку всіх наявних та потенційних ризиків ВК/ФТ, притаманних діяльності банку (ризик-профілю банку) та його клієнтам, а також передбачати своєчасне розроблення заходів з управління ризиками ВК/ФТ, їх мінімізації.

Банк документує процес застосування ризик-орієнтованого підходу таким чином, щоб бути здатним продемонструвати його суть (зокрема те, у чому полягає різниця в підходах), прийняті банком рішення під час його застосування та обґрунтованість таких рішень.

Банк, застосовуючи ризик-орієнтований підхід, має утримуватися від необґрунтованого застосування де-рискінгу. Зазначений підхід протирічить ризик-орієнтованому підходу та не сприяє фінансовій інклюзії.

Ризик-орієнтований підхід має ґрунтуватися на двоетапній оцінці ризиків та включати в себе:

а) оцінку ризик-профілю банку:

1) виявлення та оцінку ризиків ВК/ФТ, притаманних діяльності банку;

2) аналіз наявних заходів з управління ризиками ВК/ФТ для їх зниження (мінімізації);

3) визначення ризик-апетиту банку у сфері ПВК/ФТ (прийняттого для банку рівня ризику ВК/ФТ);

б) оцінку ризик-профілю клієнта:

1) виявлення та оцінку первинного ризику ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) з клієнтом;

2) аналіз наявних заходів з управління ризиками ВК/ФТ для їх зниження (мінімізації) до прийнятного для банку рівня ризику ВК/ФТ (в межах ризик-апетиту банку у сфері ПВК/ФТ);

3) оцінку залишкового ризику ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) з клієнтом.

7.6. Здійснення фінансового моніторингу в установах

Національний банк затвердив та оприлюднив Положення про здійснення установами фінансового моніторингу [77].

Вимоги цього Положення поширюються на страховиків (перестраховиків), страхових (перестрахових) брокерів, кредитні спілки, ломбарди та інші фінансові установи (крім фінансових установ та інших юридичних осіб, щодо яких державне регулювання і нагляд у сфері запобігання та протидії здійснюються іншими суб'єктами державного фінансового моніторингу); платіжні організації, учасників чи членів платіжних систем, які надають фінансові послуги на підставі відповідних ліцензій чи реєстраційних документів; операторів поштового зв'язку; інші установи, які надають послуги з переказу коштів та здійснення валютних операцій; філії або представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які надають фінансові послуги на території України, інших юридичних осіб, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але надають окремі фінансові послуги

Основні концептуальні підходи Положення:

- належна організація внутрішньої системи ПВК/ФТ установи;

- вимоги до внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ;
- належна система управління ризиками ВК/ФТ;
- порядок призначення та звільнення відповідального працівника установи;

- вимоги до єдиних правил із питань ПВК/ФТ групи.

Належна організація внутрішньої системи ПВК/ФТ установи

Установа зобов'язана забезпечити належну організацію внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу. Метою належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу є:

- виконання вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ;
- можливість належним чином виявляти порогові та підозрілі фінансові операції (діяльність) та повідомляти про них СУО;
- запобігання використанню послуг та продуктів установи для проведення клієнтами фінансових операцій з метою ВК/ФТ.

Установа з метою належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу вживає, зокрема, таких заходів:

- призначає відповідального працівника установи згідно з вимогами законодавства України у сфері ПВК/ФТ на рівні керівництва установи;

- забезпечує функціонування системи управління ризиками ВК/ФТ;

- розробляє та затверджує внутрішні документи установи з питань ПВК/ФТ в обсязі, необхідному для ефективного функціонування внутрішньої системи ПВК/ФТ та розуміння працівниками установи своїх обов'язків та повноважень у сфері ПВК/ФТ;

- забезпечує на постійній основі розгляд проблемних та актуальних питань функціонування внутрішньої системи ПВК/ФТ;

- забезпечує достатні ресурси для функціонування внутрішньої системи ПВК/ФТ;

- забезпечує достатню інформованість та обізнаність керівництва установи щодо їхніх обов'язків у сфері ПВК/ФТ, а також щодо притаманних ризик-профілю установи ризиків ВК/ФТ;

- забезпечує інформування керівництва установи щодо важливості дотримання вимог законодавства України з питань ПВК/ФТ з метою забезпечення належної системи управління ризиками, необхідно-

сті вжиття дієвих заходів для ефективного запобігання використанню послуг установи з метою ВК/ФТ та розуміння наслідків, на які наражається установа в разі невиконання вимог законодавства України з питань ПВК/ФТ;

- забезпечує належну обізнаність та виконання працівниками установи, визначених їм обов'язків у сфері ПВК/ФТ, розуміння такими працівниками своєї відповідальності за невиконання обов'язків та/або бездіяльність;

- запроваджує та постійно вдосконалює систему внутрішнього аудиту (контролю) з питань ПВК/ФТ та/або залучає незалежних аудиторів, зокрема забезпечує своєчасне виявлення внутрішнім аудитом (контролем) та/або незалежним аудитом проблемних питань та ознак неналежної системи управління ризиками ВК/ФТ;

- вивчає нові продукти/послуги, включаючи нові канали продажу, використання або розроблення нових технологій для наявних або нових продуктів з метою належної оцінки притаманних їм ризиків ВК/ФТ та належного контролю за ризиками ВК/ФТ для наявних продуктів/послуг;

забезпечує на постійній основі проведення навчальних заходів для працівників установи та агентів установи (їх працівників) з метою розуміння ними покладених на них обов'язків та порядку дій;

- забезпечує перевірку наявності бездоганної ділової репутації в усіх працівників установи, залучених до проведення первинного фінансового моніторингу;

- створює та забезпечує функціонування дієвої та своєчасної системи ескалації підозр та проблемних питань у сфері ПВК/ФТ та порядку їх розгляду, уключно з повідомленням інформації/фактів, що стосуються випадків порушення або можливого порушення законодавства України у сфері ПВК/ФТ, у порядку, передбаченому внутрішніми документами установи;

- забезпечує своєчасне та в повному обсязі виконання установою обов'язків СПФМ (зокрема виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, замороження активів, пов'язаних з тероризмом та/або його фінансуванням / розповсюдженням зброї масового знищення та/або його фінансуванням, унеможливлення здійснення операцій особами з переліку терористів), уключаючи використання СА (за наявності);

- забезпечує своєчасне виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, та належний інформаційний обмін з СУО;

- розробляє та здійснює заходи з НПК з метою розуміння суті діяльності клієнта, мети та очікуваного характеру ділових відносин з ним, що дає змогу установі бути впевненою, що фінансові операції клієнта відповідають наявній в установі інформації про нього, його бізнес, ризик-профіль, уключаючи в разі потреби джерела походження його коштів/статків, встановлення КБВ для оперативного виявлення незвичайної поведінки та підозрілих фінансових операцій (діяльності);

- належно документує дії працівників установи та фіксує події, що стосуються виконання установою обов'язків СПФМ;

- зберігає всі документи, дані, інформацію (у тому числі відповідні звіти, розпорядження, файли), що стосуються виконання установою обов'язків СПФМ, протягом строків, визначених законодавством України;

- своєчасно та в повному обсязі надає на запити Національного банку необхідні документи/інформацію/пояснення/аргументи, що належним чином підтверджують виконання установою вимог законодавства України з питань ПВК/ФТ;

- вживає заходів щодо постійного вдосконалення внутрішньої системи ПВК/ФТ.

Відповідальність за неналежну організацію внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу несе керівник установи, а також відповідальний працівник установи.

Відповідальний працівник установи не рідше одного разу на місяць інформує керівника установи відповідно до вимог частини п'ятої статті 9 Закону про ПВК/ФТ, а також щодо таких питань у сфері ПВК/ФТ:

- результатів моніторингу ділових відносин з клієнтами, за підсумками якого виявлена підозріла діяльність клієнтів, та пропозицій щодо вжиття необхідних заходів стосовно таких клієнтів з метою мінімізації ризиків ВК/ФТ;

- питань, пов'язаних із пропозиціями щодо відмови в продовженні ділових відносин з клієнтами (у тому числі в разі встановлення клієнту неприйнятно високого рівня ризику);

- проблемних питань, що виникають в установі під час проведення заходів з НПК;

- змін у законодавстві України з питань ПВК/ФТ та вжиття установою необхідних заходів у зв'язку з такими змінами (зокрема оновлення внутрішніх документів установи з питань ПВК/ФТ) із зазначенням строків ужиття таких заходів;

- результатів оцінки нових продуктів/послуг установи та притаманних їм ризиків ВК/ФТ;

- проблемних питань щодо проведення навчальних заходів для працівників установи, агентів установи (їх працівників);

- проблемних питань, пов'язаних зі встановленням ділових відносин з PEPs та/або їх обслуговуванням;

- інших питань щодо виконання установою вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ, які потребують розгляду та реагування з метою дотримання установою вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ.

Керівник установи має право делегувати розгляд питань, зазначених у пункті 10 розділу II цього Положення, спеціально створеному окремому комітету або комітету, що вже діє в установі (далі - Комітет).

Повноваження Комітету (у разі створення або за наявності), порядок його формування та прийняття рішень визначаються в положенні про Комітет.

Головою окремого комітету може бути керівник установи або відповідальний працівник установи.

Склад і чисельність Комітету формуються та затверджуються розпорядчим актом установи.

Голова та члени Комітету мають право запрошувати до участі в засіданні Комітету керівників і працівників інших підрозділів установи.

Відповідальний працівник установи не рідше одного разу на рік не пізніше I кварталу року, наступного за звітним, звітує виконавчому органу (якщо виконавчий орган колегіальний) / керівнику установи щодо:

- результатів оцінки ризик-профілю установи;

- питань, пов'язаних зі створенням належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведенням первинного фінансового моніторингу;

- питань, пов'язаних із забезпеченням належної системи управління ризиками ВК/ФТ.

Відповідальний працівник установи повинен постійно підтримувати свої знання з питань ПВК/ФТ на належному рівні, у тому числі шляхом проходження навчання у сфері ПВК/ФТ, а також підвищення кваліфікації в порядку та у строки, встановлені Законом про ПВК/ФТ.

Установа має сприяти підтриманню рівня знань відповідального працівника та забезпечувати проходження ним навчання у відповідних навчальних закладах.

Установи- правонаступники та установи, які реорганізували свої відокремлені підрозділи, зобов'язані забезпечити виконання вимог законодавства України щодо зберігання наявної до реорганізації інформації щодо виконання установою вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ, уключаючи результати НПК, інформації про фінансові операції клієнтів та осіб, які брали участь в їх проведенні, і вчасно надавати СУО інформацію у випадках, передбачених Законом про ПВК/ФТ.

Установа на підставі ризик-орієнтованого підходу організовує та проводить відповідно до статті 8 Закону про ПВК/ФТ внутрішні перевірки або незалежний аудит щодо дотримання установою вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ.

Установа має забезпечити:

- уключення до внутрішніх перевірок або незалежного аудиту питань щодо достатності вжитих установою заходів для забезпечення функціонування належної системи управління ризиками ВК/ФТ, достатності та ефективності запровадженої СА (за наявності) для виконання установою обов'язків СПФМ, відповідності відповідального працівника установи вимогам, установленим Законом про ПВК/ФТ та цим Положенням;

- наявність звітів за результатами внутрішніх перевірок або незалежного аудиту (за потреби до звітів можуть додаватися висновки та пропозиції щодо усунення недоліків, виявлених за результатами внутрішньої перевірки або незалежного аудиту);

- здійснення контролю за усуненням порушень, виявлених під час внутрішніх перевірок або незалежного аудиту.

Установа зобов'язана скласти план заходів щодо усунення виявлених порушень вимог законодавства України та/або недоліків у сфері ПВК/ФТ з метою мінімізації ризиків ВК/ФТ та недопущення порушень у майбутньому (далі - план зменшення ризиків) не пізніше 15 робочих днів із дати підписання особою(ами), яка(і) здійснювала(и)

внутрішню перевірку, звіту за результатами внутрішньої перевірки або отримання установою звіту за результатами незалежного аудиту.

Установа зобов'язана вжити заходів з виконання плану зменшення ризиків у визначені в ньому строки.

Установа зобов'язана подати в електронному вигляді звіт за результатами внутрішньої перевірки або незалежного аудиту із супровідним листом, підписаним КЕП керівника установи, до ДФМ не пізніше двадцятого робочого дня з дня його підписання/отримання із забезпеченням гарантованої його доставки та конфіденційності.

Установа зобов'язана також на вимогу Національного банку подати йому в електронному вигляді план зменшення ризиків із супровідним листом, підписаним КЕП керівника установи.

Національний банк має право надати пропозиції та зауваження до плану зменшення ризиків, які є обов'язковими для врахування та виконання установою.

Платіжна установа зобов'язана запровадити СА, яка має забезпечувати:

- замороження активів, пов'язаних з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням;
- ведення протоколу роботи кожного з користувачів, захищеного від модифікації. У протоколі мають відображатися початок та завершення роботи кожного з користувачів із зазначенням часу з точністю до секунди;
- наявність системи захисту інформації, що відповідає вимогам законодавства України у сфері захисту інформації;
- наявність системи резервного копіювання та зберігання інформації;
- постійний моніторинг фінансових операцій клієнтів з метою оперативного виявлення індикаторів підозрілості фінансових операцій.

Запроваджена СА платіжної установи має сприяти функціонуванню належної системи управління ризиками ВК/ФТ та бути спрямованою на:

- забезпечення можливості оперативного опрацювання установою великого обсягу даних щодо клієнтів та їхніх фінансових операцій, використовуючи відповідні алгоритми, сценарії тощо;

- ефективне витрачання ресурсів установи з метою виконання завдань та обов'язків СПФМ.

Установа (крім платіжної установи) зобов'язана забезпечити процедури перевірки наявності клієнтів у переліках терористів та замороження активів, пов'язаних з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням, за допомогою СА (за наявності) або з використанням альтернативних методів, уключаючи методи, які передбачають оброблення інформації в електронному вигляді.

Установа (крім платіжної установи) зобов'язана задокументувати опис суті вищезазначених заходів.

Установа (крім платіжної установи) зобов'язана на запит Національного банку надати опис та роз'яснення суті таких заходів (продемонструвати їх роботу за потреби).

Установа подає інформацію для взяття на облік (зняття з обліку) у СУО як СПФМ, а також подає СУО інформацію про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншу інформацію, що може бути пов'язана з ВК/ФТ, у порядку, встановленому відповідними нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України та Міністерства фінансів України.

Установа зобов'язана забезпечити належну організацію внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу. Метою належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу

Установа розробляє та затверджує внутрішні документи з метою виконання вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ, які повинні містити дієві ризик-орієнтовані процедури, порядки, достатні для належної організації та функціонування внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу, функціонування належної системи управління ризиками ВК/ФТ.

Установа зобов'язана у своїй діяльності застосовувати ризик-орієнтований підхід, що має бути пропорційним характеру та масштабу діяльності установи.

Ризик-орієнтований підхід має застосовуватися установою на постійній основі та забезпечувати виявлення, ідентифікацію, оцінку всіх наявних та потенційних ризиків ВК/ФТ, притаманних діяльності установи (ризик-профілю установи) та її клієнтам, а також передбача-

ти своєчасне розроблення заходів з управління ризиками ВК/ФТ, їх мінімізації.

Ризик-орієнтований підхід має ґрунтуватися на оцінці ризиків та включати в себе:

а) оцінку ризик-профілю установи:

1) виявлення та оцінку ризиків ВК/ФТ, притаманних діяльності установи;

2) аналіз наявних заходів з управління ризиками ВК/ФТ для їх зниження (мінімізації);

3) визначення ризик-апетиту установи у сфері ПВК/ФТ (прийняттого для установи рівня ризику ВК/ФТ);

б) оцінку ризик-профілю клієнта:

1) виявлення та оцінку ризику ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) з клієнтом;

2) аналіз наявних заходів з управління ризиками ВК/ФТ для їх зниження (мінімізації) до прийняттого для установи рівня ризику ВК/ФТ (у межах ризик-апетиту установи у сфері ПВК/ФТ)

Відповідальний працівник установи призначається в порядку, визначеному установчими документами установи та цим Положенням.

Посада відповідального працівника установи має рівень керівництва установи.

Відповідальний працівник установи безпосередньо підпорядковується керівнику установи та звітує перед ним.

Відповідальним працівником установи / особою, що виконуватиме обов'язки відповідального працівника установи, не може бути голова виконавчого органу (якщо виконавчий орган колегіальний), директор (президент) (якщо виконавчий орган одноосібний) або інша посадова особа, яка здійснює керівництво та управління суб'єктом господарювання відповідно до законодавства та установчих документів (обмеження не застосовується до мікропідприємств).

Відповідальний працівник установи повинен мати бездоганну ділову репутацію та відповідати кваліфікаційним вимогам, установленим цим Положенням.

В додатку 1 до Положення про здійснення установами фінансового моніторингу розміщена інформація щодо належної перевірки клієнта, в додатку 2 – порядок ідентифікації, верифікації клієнта (представника клієнта), в додатку 3 – порядок здійснення відеоверифікації,

додатку 4 – встановлення кінцевих бенефіціарних власників, в додатку 5 – спрощені заходи належної перевірки клієнта, додатку 6 - посилені заходи належної перевірки клієнта, в додатку 7- заходи щодо неприбуткових організацій, додатку 8 - додаткові заходи щодо клієнтів, які (КБВ яких) є політично значущими особами, членами їх сімей та особами, пов'язаними з політично значущими особами, додатку 9 - використання агентів, додатку 10 - використання інформації щодо належної перевірки клієнта, отриманої від третьої сторони, додатку 11- порядок відмови установи від встановлення (підтримання) ділових відносин / проведення фінансової операції, додатку 12 – порядок зупинення, поновлення фінансових операцій та виконання рішень (доручень) СУО, додатку 13 – порядок замороження/розмороження активів, додатку 14 – порядок моніторингу фінансових операцій, їх реєстрації та здійснення інформаційного обміну з СУО, додатку 15 – заходи щодо переказів коштів, додатку 16 – порядок надання особами повідомлень про порушення у сфері ПВК/ФТ, порядок їх розгляду, додатку 17 – проведення навчальних заходів, додатку 18 – критерії ризику ВК/ФТ, додатку 19 – індикатори підозрілості фінансових операцій, додатку 20 – лист-повідомлення про замороження/розмороження активів, додатку 21 – приклад схематичного зображення структури власності клієнта - юридичної особи, додатку 22 –26- анкети.

Національним банком ураховано особливості небанківського фінансового сектору. Так, окремі вимоги до установ є спрощеними порівняно з банками, наприклад:

- більшості установ рекомендовано мати систему автоматизації процесів із фінмоніторингу, проте обов'язковою вона є лише для платіжних систем, які здійснюють перекази коштів у режимі онлайн;

- оцінка ризику клієнтів відбувається за спрощеними методами, в тому числі установам надано можливість оцінювати ризик не кожного клієнта окремо, а на груповій основі;

- установлено особливі заходи з належної перевірки клієнтів та вигодоодержувачів для страхових компаній;

- небанківські установи не погоджують із Національним банком кандидатуру відповідального працівника за фінмоніторинг. До того ж відповідальному працівнику дозволяється суміщення та сумісництво за посадою.

Порядок дистанційної ідентифікації та верифікації клієнта

Ідентифікація та верифікація клієнта можлива в декількох варіаціях. Крім фізичної присутності та копії оригіналів документів для небанківських установ, як і для банків, також доступна дистанційна ідентифікація та верифікація клієнта.

Повноцінними моделями верифікації є: використання BankID НБУ, кваліфікованого електронного підпису (КЕП), сеансу відеотрансляції, а також верифікація за допомогою ресурсу державних онлайн-послуг "ДІЯ".

Спрощеними моделями верифікації є: BankID НБУ, КЕП, зчитування даних із чипа біометричного документа, верифікація даних із бюро кредитних історій.

Водночас Положення визначає порядок ідентифікації клієнта із залученням агента та використання інформації щодо належної перевірки клієнта, отриманої від третьої сторони.

Відтепер для укладення договору страхування або оформлення позики у фінансовій компанії чи кредитній спілці візит до відділення або особиста зустріч із представником установи непотрібна.

Положення «Про здійснення небанківськими фінансовими установами фінансового моніторингу» затверджене постановою Правління Національного банку від 28 липня 2020 року № 107. Постанова набирає чинності з 30 липня 2020 року.

Новий порядок застосування заходів впливу до установ

Національний банк затвердив та оприлюднив нове Положення про застосування заходів впливу до небанківських фінансових установ за порушення законодавства з питань фінансового моніторингу.

Новим законом визначено розширення видів заходів впливу до установ, а саме:

- письмове застереження;

- укладення Національним банком письмової угоди з установою. За цією угодою установа зобов'язується сплатити визначене грошове зобов'язання та вжити заходів для усунення та/або недопущення в подальшому порушень вимог законодавства з питань фінмоніторингу, підвищити ефективність системи управління ризиками тощо;

- покладення на установу обов'язку відсторонення від роботи посадової особи установи. Відстороненими можуть бути: керівник (керівники) установи, відповідальний працівник за фінмоніторинг.

Усі рішення про застосування заходів впливу в Національному банку приймаються колегіальним органом – Правлінням Національно-

го банку або Комітетом, якому делеговані окремі повноваження щодо регулювання та нагляду.

Під час розгляду колегіальним органом Національного банку питання про застосування заходів впливу передбачено можливість присутності представника установи для особистого надання пояснень чи заперечень. Позиція установи ураховуватиметься під час прийняття рішення щодо застосування заходу впливу. Також представники установи матимуть можливість надати свої пояснення/зауваження/заперечення на етапі кваліфікації порушень та до отримання результатів перевірки.

Інформація про застосовані Національним банком заходи впливу оприлюднюється на сторінках офіційного Інтернет-представництва НБУ до п'ятого числа місяця, наступного за звітним, у розділі "Заходи впливу".

Рішення про застосування заходів впливу може бути оскарженим у судовому порядку протягом одного місяця з дня набрання ним чинності.

Рішення про застосування до установи заходу впливу у формі штрафу набуває статусу виконавчого документа, якщо протягом місяця з дня набрання ним чинності:

- установа письмово не повідомила Національний банк про добровільне виконання цього рішення;
- рішення не було оскаржене в судовому порядку.

Якщо таке рішення протягом місяця з дня набрання ним чинності було оскаржене в судовому порядку, воно набирає статусу виконавчого документа з дня набрання законної сили відповідним судовим рішенням у такій справі.

Відповідні норми містить Постанова Правління Національного банку України від 28 липня 2020 року № 106 "Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу до установ за порушення законодавства з питань фінансового моніторингу". Постанова набирає чинності з 30 липня 2020 року [78].

ТЕМА 8. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ СПЕЦІАЛЬНО ВИЗНАЧЕНИМИ НЕФІНАНСОВИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

8.1. Заходи, що здійснюються спеціально визначеними суб'єктами первинного фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму.

8.2. Особливості здійснення фінансового моніторингу суб'єктами підприємницької діяльності, які надають посередницькі послуги під час здійснення операцій із купівлі-продажу нерухомого майна.

8.3. Особливості здійснення фінансового моніторингу нотаріусами, адвокатами, суб'єктами господарювання, що надають юридичні послуги.

8.4. Особливості організації фінансового моніторингу іншими спеціально визначеними нефінансовими суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

8.1. Заходи, що здійснюються спеціально визначеними суб'єктами первинного фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму

Згідно Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» статті 10 визначено особливості діяльності спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

1. Виконання обов'язків суб'єкта первинного фінансового моніторингу забезпечується:

1) адвокатськими бюро, адвокатськими об'єднаннями та адвокатами, які здійснюють адвокатську діяльність індивідуально, нотаріусами, суб'єктами господарювання, що надають юридичні послуги, якщо вони беруть участь, діючи від імені та/або за дорученням клієнта, у будь-якій фінансовій операції та/або допомагають клієнту планувати чи здійснювати операцію щодо:

-купівлі-продажу нерухомості або управління майном при фінансуванні будівництва житла;

-купівлі-продажу суб'єктів господарювання та корпоративних прав;

-управління коштами, цінними паперами або іншими активами клієнта;

-відкриття та/або управління банківським рахунком або рахунком у цінних паперах;

-залучення коштів, необхідних для створення юридичних осіб та фондів, забезпечення їх діяльності або управління ними;

-створення, забезпечення діяльності або управління юридичними особами, фондами, трастами або іншими подібними правовими утвореннями;

2) суб'єктами господарювання, які надають посередницькі та/або консультаційні послуги під час здійснення операцій з нерухомим майном, при наданні посередницьких та/або консультаційних послуг, підготовці та/або вчиненні правочинів щодо купівлі-продажу або надання в оренду нерухомого майна, якщо щомісячна сума орендної плати дорівнює або перевищує суму, визначену частиною першою статті 20 цього Закону;

3) суб'єктами господарювання, які здійснюють торгівлю за готівку дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням та виробами з них, якщо сума фінансової операції (або пов'язаних фінансових операцій) дорівнює або перевищує суму, визначену частиною першою статті 20 цього Закону, під час проведення фінансових операцій з дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням та виробами з них та/або під час організації торгівлі такими предметами, у тому числі аукціонної;

4) суб'єктами господарювання, які проводять лотереї та/або азартні ігри (окрім азартних ігор в казино), під час здійснення фінансових операцій із прийняття ставок, повернення ставок та видачі (виплати) виграшів (призів).

Суб'єкт господарювання, який проводить лотереї, зобов'язаний також виконувати обов'язки суб'єкта первинного фінансового моніторингу під час здійснення фінансових операцій із прийняття ставок у лотерею, повернення ставок у лотерею та видачі (виплати) виграшів (призів) у лотерею, які здійснюються розповсюджувачами лотерей від імені та за рахунок такого суб'єкта господарювання;

5) суб'єктами господарювання, які проводять азартні ігри в казино, під час здійснення фінансових операцій із обміну коштів на іг-

рові замітники гривні, обміну ігрових заміників гривні на кошти, а також під час виплати вигравшів;

б) суб'єктами господарювання, які здійснюють торговельну діяльність культурними цінностями та/або надають посередницькі послуги в такій діяльності, якщо сума фінансової операції (або пов'язаних фінансових операцій) дорівнює або перевищує суму, визначену частиною першою статті 20 цього Закону, під час проведення фінансових операцій з культурними цінностями та/або під час організації торгівлі такими культурними цінностями, у тому числі аукціонної.

Мінфін своїм листом від 14.09.2022 р. № 26110-05-10/20689 рекомендує СПФМ для організації та здійснення належної системи управління ризиками, застосування у своїй діяльності ризик-орієнтованого підходу встановлювати високий ризик ділових відносин клієнтам з росії та білорусії

Лист адресовано:

- суб'єктам аудиторської діяльності;
- суб'єктам господарювання, що надають послуги з бухгалтерського обліку;
- суб'єктам господарювання, що здійснюють консультування з питань оподаткування;
- суб'єктам господарювання, що надають посередницькі послуги під час здійснення операцій з нерухомістю;
- суб'єктам господарювання, що здійснюють торгівлю за го-тівку дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням;
- суб'єктам господарювання, які проводять лотереї та/або азартні ігри [79].

8.2. Особливості здійснення фінансового моніторингу суб'єктами підприємницької діяльності, які надають посередницькі послуги під час здійснення операцій із купівлі-продажу нерухомого майна.

Згідно із статті 10 пункту 1 підпунктом "2" Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" виконання обов'язків суб'єкта первинного фінансового моніторингу забезпечується:

- суб'єктами господарювання, які надають посередницькі та/або консультаційні послуги під час здійснення операцій з нерухомим майном, при наданні посередницьких та/або консультаційних послуг, підготовці та/або вчиненні правочинів щодо купівлі-продажу або надання в оренду нерухомого майна, якщо щомісячна сума орендної плати дорівнює або перевищує суму, визначену частиною першою статті 20 Базового Закону;

Обов'язки СПФМ визначено статтею 8 Закону № 361, серед яких, зокрема: стати на облік у спеціально уповноваженому органі (Держфінмоніторингу) як суб'єкт первинного фінансового моніторингу; забезпечувати виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу; повідомляти Держфінмоніторинг про підозрілі фінансові операції (діяльність) або спроби їх проведення.

01 січня 2021 року набрав чинності Порядок подання інформації для взяття на облік (зняття з обліку/поновлення на обліку) суб'єктів первинного фінансового моніторингу, реєстрації та подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу Державній службі фінансового моніторингу інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншої інформації, що може бути пов'язана з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 09.09.2020 № 850 «Деякі питання організації фінансового моніторингу» (далі – Порядок № 850).

Відповідно до положень абзацу третього пункту 5 Порядку № 850 ріелтори, стають на облік у Держфінмоніторингу як суб'єкти не пізніше дня встановлення ділових відносин з клієнтом (проведення фінансової операції) у випадках, визначених статтею 10 Закону № 361.

Ріелтори стають на облік шляхом подання Держфінмоніторингу інформації, необхідної для взяття їх на облік, визначеної пунктом 6 Порядку № 850 (відомості про реєстрацію суб'єкта, його місцезнаходження, відповідального працівника, особу, яка тимчасово виконуватиме обов'язки відповідального працівника у разі його відсутності (у разі призначення такої особи), а також відокремлені підрозділи, що є окремими юридичними особами та яким надано дозвіл самостійно подавати інформацію, пов'язану з проведенням фінансового моніторингу).

Також ріелторам необхідно забезпечити розроблення внутрішніх процедур із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення відповідно до вимог Закону № 361-IX [80].

Міністерство фінансів України відповідно до пункту 3 частини першої статті 18 Закону України від 06.12.2019 № 361-IX «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Закон № 361) здійснює державне регулювання і нагляд у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (далі – запобігання та протидія) за відповідними суб'єктами первинного фінансового моніторингу (далі – СПФМ), зокрема, за суб'єктами господарювання, що надають посередницькі послуги під час здійснення операцій з купівлі-продажу нерухомого майна, та суб'єктами господарювання, що надають за винагороду консультаційні послуги, пов'язані з купівлею-продажем нерухомого майна.

Відповідно до норм Закону № 361 при здійсненні належної перевірки своїх клієнтів СПФМ зобов'язані вживати заходи щодо встановлення кінцевого бенефіціарного власника (далі – КБВ) клієнта або його відсутності, у тому числі отримувати структуру власності з метою її розуміння, та даних, що дають змогу встановити КБВ, та вжити заходів з верифікації його особи.

Крім того, відповідно до положень частини сьомої статті 11 Закону № 361 з метою встановлення КБВ СПФМ, зокрема: має право використовувати дані, що містяться в офіційних документах, офіційних та/або інших джерелах; має вжити належних заходів для перевірки достовірності інформації щодо КБВ та пересвідчитися, що він знає, хто є КБВ (за його наявності), здійснюючи обґрунтовані заходи для розуміння права власності (контролю) та структури власності.

СПФМ при встановленні КБВ клієнта не повинен покладатися виключно на Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

Вимоги щодо встановлення КБВ СПФМ виконує з використанням ризик-орієнтованого підходу.

Водночас суб'єктам, які надають послуги, пов'язані з купівлею-продажем нерухомого майна, доступна інформація про рухоме і нерухоме майно клієнтів та інша інформація про діяльність своїх клієнтів.

Згідно із частиною другою статті 18 Закону № 361 Мінфін для виконання своїх функцій має право одержувати від СПФМ інформацію, документи, копії документів, оформлені та засвідчені СПФМ згідно з вимогами відповідного суб'єкта державного фінансового моніторингу.

Відповідно до положень пункту 15 частини другої статті 8 Закону № 361 СПФМ зобов'язаний своєчасно та в повному обсязі подавати (оформлювати, засвідчувати) на запит Мінфіну достовірну інформацію та/або документи (висновки, рішення тощо), копії документів або витяги з документів, що стосуються виконання суб'єктом первинного фінансового моніторингу вимог законодавства у сфері запобігання та протидії.

Водночас відповідно до частини тринадцятої статті 18 Закону № 361 Мінфін з метою виконання покладених на нього цим Законом обов'язків має право звертатися із запитом до юридичних осіб. Суб'єкти, яким адресовано зазначений запит, зобов'язані протягом десяти робочих днів надати відповідну інформацію.

Ураховуючи зазначене, з метою забезпечення виконання частини другої статті 3 Закону України від 03.03.2022 № 2116-IX «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів» просимо СПФМ в десятиденний строк, за результатами здійснення первинного фінансового моніторингу, надати Мінфіну всю наявну інформацію щодо активів (рухоме і нерухоме майно, кошти, вклади у банках, цінні папери, корпоративні права, інше майно (активи), що знаходяться (zareєстровані) на території України та безпосередньо або через афілійованих осіб належать Російській Федерації та її резидентам) фізичних та/або юридичних осіб (їх філій, представництв), які здійснюють свою діяльність відповідно до законодавства України на території України, засновником (учасником, акціонером) або бенефіціаром яких прямо або опосередковано є Російська Федерація та/або у яких Російська Федерація прямо або опосередковано чи юридичні особи, засновником (учасником, акціонером) або бенефіціаром яких є Російська Федерація та/або у яких Російська Федерація прямо або опосередковано має частку у статутному (складеному) капіталі, акції, паї, інше членство (участь у

будь-якій формі) у юридичній особі та/або у яких Російська Федерація здійснює вирішальний вплив на діяльність юридичної особи (в тому числі через ланцюг контролю/володіння).

Інформацію у форматі RTF/XLS просимо також надіслати на електронну поштову скриньку aml@minfin.gov.ua.

Крім того, з урахуванням об'єктивної та фізичної можливості, та з метою належного управління ризиками легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення, в цілях виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, зокрема осіб, що причетні до збройної агресії Російської Федерації до України, рекомендуємо використання списків таких осіб, розміщених на: сайті Європейської комісії: <https://eur-lex.europa.eu/>; сайті Міністерства фінансів США (список OFAC): <https://home.treasury.gov/>; сайті РНБОУ: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/>, <https://sanctions-t.rnbo.gov.ua/> ; Сайті «Окупант», інформаційному ресурсі Апарату РНБО України: <https://invaders-rf.com/>; проєкт OCCRP «Трекер санкційних активів»: <https://www.occrp.org/>; офіційних сайтах державних органів іноземних країн, з переліками підсанкційних осіб тощо [81].

8.3. Особливості здійснення фінансового моніторингу нотаріусами, адвокатами, суб'єктами господарювання, що надають юридичні послуги

Відповідно до пункту 1 частини 1 статті 10 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» (далі - Закон), до спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу віднесено, зокрема *адвокатськими бюро, адвокатськими об'єднаннями та адвокатами, які здійснюють адвокатську діяльність індивідуально, нотаріусами, суб'єктами господарювання, що надають юридичні послуги, якщо вони беруть участь, діючи від імені та/або за дорученням клієнта, у будь-якій фінансовій операції та/або допомагають клієнту планувати чи здійснювати операцію* щодо:

- купівлі-продажу нерухомості або управління майном при фінансуванні будівництва житла;

-купівлі-продажу суб'єктів господарювання та корпоративних прав;

-управління коштами, цінними паперами або іншими активами клієнта;

-відкриття та/або управління банківським рахунком або рахунком у цінних паперах;

-залучення коштів, необхідних для створення юридичних осіб та фондів, забезпечення їх діяльності або управління ними;

-створення, забезпечення діяльності або управління юридичними особами, фондами, трастами або іншими подібними правовими утвореннями;

Нотаріуси, адвокатські бюро, адвокатські об'єднання, адвокати, які здійснюють адвокатську діяльність індивідуально, особи, які надають юридичні послуги, можуть не виконувати обов'язки щодо здійснення належної перевірки клієнта та не повідомляти спеціально уповноважений орган про свої підозри у разі надання послуг щодо захисту клієнта, представництва його інтересів у судових органах та у справах досудового врегулювання спорів або надання консультацій щодо захисту та представництва клієнта (п.3 ст.10).

Згідно Наказу «Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Міністерство юстиції України» від 10.09.2021 № 3201/5 [82] **регулюються питання:**

- належної організації та проведення первинного фінансового моніторингу;

- діяльності працівника, відповідального за проведення фінансового моніторингу;

- встановлення правил та програми проведення фінансового моніторингу;

- здійснення заходів належної перевірки;

- застосування ризик-орієнтованого підходу (належна система управління ризиками та оцінка ризиків);

- виявлення підозрілих фінансових операцій;

- проведення внутрішніх перевірок;

- інші питання.

Суб'єкт з метою належної організації та проведення первинного фінансового моніторингу вживає, зокрема, таких заходів (застосо-

вуються суб'єктами, крім тих, які провадять свою діяльність одноособово, без утворення юридичної особи (у тому числі адвокатів, які здійснюють свою діяльність індивідуально, нотаріусів та осіб, які надають юридичні послуги, послуги щодо створення, забезпечення діяльності або управління юридичними особами як фізичні особи - підприємці)):

- призначає відповідального працівника суб'єкта згідно з вимогами законодавства у сфері запобігання та протидії на рівні керівництва суб'єкта;

- створює (у разі необхідності) окремий структурний підрозділ у сфері запобігання та протидії, який очолює відповідальний працівник суб'єкта або який безпосередньо підпорядковується відповідальному працівникові суб'єкта;

- розробляє критерії ризиків;

- забезпечує функціонування системи управління ризиками;

Працівник, відповідальний за проведення фінансового моніторингу (далі - відповідальний працівник), призначається керівником суб'єкта не пізніше п'яти робочих днів з дня встановлення ділових відносин з клієнтом, що передбачає участь суб'єкта у фінансових операціях, визначених частиною першою статті 10 Закону, а для суб'єктів, зазначених у підпункті «е» пункту 7 частини другої статті 6 Закону, у фінансових операціях, передбачених абзацом дев'ятим пункту 2 розділу I цього Положення.

Відповідальний працівник суб'єкта призначається за посадою на рівні керівництва суб'єкта і є незалежним у своїй діяльності щодо проведення фінансового моніторингу та підзвітним тільки керівнику суб'єкта.

Виконання повноважень відповідального працівника може бути покладено на керівника суб'єкта відповідним органом управління суб'єкта або засновником(ами).

- розробляє та затверджує внутрішні документи суб'єкта з питань фінансового моніторингу в обсязі, необхідному для ефективного функціонування первинного фінансового моніторингу та розуміння працівниками суб'єкта своїх обов'язків та повноважень у сфері запобігання та протидії;

- забезпечує достатню інформованість та обізнаність керівника суб'єкта, відповідального працівника та інших працівників суб'єкта, залучених до проведення первинного фінансового моніторингу, щодо

їхніх обов'язків у сфері запобігання та протидії, а також щодо притаманних ризик-профілю суб'єкта ризиків;

- запроваджує та постійно вдосконалює внутрішній контроль з питань запобігання та протидії, зокрема, забезпечує своєчасне виявлення внутрішніми перевітками або шляхом проведення незалежного аудиту проблемних питань та ознак неналежної системи управління ризиками;

- забезпечує здійснення на постійній основі проведення навчальних заходів для усіх працівників суб'єкта, залучених до проведення первинного фінансового моніторингу, з метою розуміння ними покладених на них обов'язків та порядку дій;

- забезпечує перевірку наявності бездоганної ділової репутації в усіх працівників суб'єкта, залучених до проведення первинного фінансового моніторингу;

- забезпечує своєчасне виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу;

- розробляє та здійснює заходи з належної перевірки клієнта з метою розуміння суті діяльності клієнта, мети та очікуваного характеру ділових відносин з ним, що дає змогу суб'єкту бути впевненим, що фінансові операції клієнта відповідають наявній у суб'єкта інформації про нього, ризик-профіль, включаючи у разі потреби джерела походження його коштів/статків, підстави володіння/розпорядження ними (прав на них), встановлення кінцевого бенефіціарного власника для виявлення підозрілих фінансових операцій (діяльності);

- зберігає всі документи, дані, інформацію (у тому числі відповідні звіти, дозволи, файли), що стосуються виконання суб'єктом обов'язків у сфері запобігання та протидії, протягом строків, визначених законодавством у сфері запобігання та протидії;

- своєчасно та в повному обсязі надає на запити Мін'юсту, територіального органу Мін'юсту, Держфінмоніторингу необхідні документи/інформацію/пояснення/аргументи, що належним чином підтверджують виконання суб'єктом вимог законодавства у сфері запобігання та протидії;

- забезпечує розгляд проблемних та актуальних питань щодо належної організації та проведення первинного фінансового моніторингу.

Відповідальність за неналежну організацію та проведення первинного фінансового моніторингу несе керівник суб'єкта, а також відповідальний працівник суб'єкта.

Правила та програма проведення фінансового моніторингу (застосовуються суб'єктами, крім тих, які провадять свою діяльність одноособово, без утворення юридичної особи (у тому числі адвокатів, які здійснюють свою діяльність індивідуально, нотаріусів та осіб, які надають юридичні послуги, послуги щодо створення, забезпечення діяльності або управління юридичними особами як фізичні особи - підприємці).

1. Положення цього розділу застосовуються суб'єктами, крім тих, які провадять свою діяльність одноособово, без утворення юридичної особи (у тому числі адвокатів, які здійснюють свою діяльність індивідуально, нотаріусів та осіб, які надають юридичні послуги, послуги щодо створення, забезпечення діяльності або управління юридичними особами як фізичні особи - підприємці).

2. Суб'єкт з урахуванням вимог законодавства, результатів національної оцінки ризиків та оцінки ризиків, притаманних його діяльності, міжнародних стандартів у цій сфері, розробляє, впроваджує та оновлює внутрішні документи з питань фінансового моніторингу.

Внутрішні документи з питань фінансового моніторингу повинні містити процедури, достатні для забезпечення ефективного управління ризиками, а також для запобігання використанню послуг та продуктів суб'єкта для легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

3. Правила фінансового моніторингу (далі - Правила) є внутрішнім документом суб'єкта, який визначає порядок вчинення дій працівниками суб'єкта щодо реалізації фінансового моніторингу та спрямований на недопущення використання суб'єкта з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

4. Програма проведення первинного фінансового моніторингу (далі - Програма) є окремим внутрішнім документом суб'єкта, який містить план організаційних заходів для проведення фінансового моніторингу.

5. Правила і Програма охоплюють специфіку проведення фінансового моніторингу за всіма напрямками діяльності суб'єкта, а також

враховують особливості різних типів клієнтів та застосування суб'єктом ризик-орієнтованого підходу.

6. У новоствореному суб'єкті Правила і Програма розробляються відповідальним працівником та затверджуються керівником суб'єкта не пізніше дня проведення першої фінансової операції.

Суб'єкт здійснює оновлення Правил і Програми на постійній основі, але не пізніше трьох місяців із дня набрання чинності змінами до законодавства у сфері фінансового моніторингу або подій, що можуть вплинути на ризики легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

7. Правила принаймні мають складатися з таких окремих розділів:

- опис внутрішньої системи фінансового моніторингу суб'єкта, який, зокрема, включає перелік посад окремих працівників суб'єкта, залучених до проведення фінансового моніторингу, механізм взаємодії між ними та відповідальним працівником, а також перелік прав та розподіл обов'язків між відповідальним працівником та іншими працівниками, які задіяні у проведенні фінансового моніторингу;

- порядок постановки на облік (зняття з обліку) суб'єкта у Держфінмоніторингу;

- порядок дій, який забезпечує здійснення заходів належної перевірки клієнта;

- порядок виявлення суб'єктом розбіжностей між відомостями про кінцевого бенефіціарного власника, які містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, та інформацією, отриманою суб'єктом в результаті здійснення належної перевірки клієнта;

- порядок визначення політично значущих осіб та порядок вжиття щодо них необхідних додаткових заходів;

- порядок застосування ризик-орієнтованого підходу в діяльності суб'єкта, що включає: порядок оцінки та переоцінки ризик-профілю суб'єкта та ризик-профілю клієнта; вжиття належних заходів щодо управління ризиками у спосіб та в обсязі, що забезпечать моніторинг; контроль ризиків з метою їх мінімізації;

- критерії ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення;

-порядок відмови від встановлення (підтримання) ділових відносин, у тому числі шляхом розірвання ділових відносин, відмови від проведення фінансової операції;

-порядок моніторингу фінансових операцій клієнта;

-порядок забезпечення виявлення, зокрема з використанням засобів автоматизації, фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу;

-порядок повідомлення Держфінмоніторингу про відмову від встановлення (підтримання) ділових відносин/проведення фінансової операції;

-порядок виявлення, подання Держфінмоніторингу інформації про підозрілі фінансові операції, а також надання обґрунтованих висновків, копій документів та іншої інформації, на основі яких сформовано підозру, та додаткову інформацію;

-порядок повідомлення Держфінмоніторингу про розбіжності між відомостями про кінцевих бенефіціарних власників клієнта, які містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, та інформацією про кінцевих бенефіціарних власників, отриманою суб'єктом в результаті здійснення належної перевірки клієнта;

-порядок надання інформації на запит Держфінмоніторингу;

-порядок забезпечення таємниці фінансового моніторингу;

-порядок зберігання документів щодо належної перевірки клієнтів, оцінки та переоцінки ризиків, а також усіх документів, що стосуються проведення фінансової операції та ділових відносин з клієнтом;

-порядок вчинення дій щодо направлення запитів до органів державної влади з метою виконання завдань, покладених на суб'єкта Законом;

-порядок повідомлення керівника суб'єкта та/або відповідального працівника про порушення вимог законодавства у сфері запобігання та протидії, у тому числі без зазначення авторства (анонімно), із забезпеченням відповідних засобів;

-порядок проведення внутрішніх перевірок діяльності суб'єкта на предмет дотримання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії;

-порядок проведення навчальних заходів для працівників суб'єкта;

-порядок ознайомлення працівників суб'єкта з внутрішніми документами суб'єкта.

8. Програма принаймні має містити такі заходи з відповідними строками їх виконання та визначенням осіб, які відповідають за їх виконання:

-призначення/звільнення відповідального працівника / призначення особи, яка тимчасово буде виконувати обов'язки відповідального працівника у разі його відсутності;

-зміна відомостей про відповідального працівника / особу, яка тимчасово виконує його обов'язки;

-розробка та затвердження посадової інструкції відповідального працівника;

-розробка і оновлення Правил і Програми;

-надсилання інформації: пропризначення/звільнення відповідального працівника / призначення особи, яка тимчасово буде виконувати обов'язки відповідального працівника у разі його відсутності; зміну відомостей про відповідального працівника / особу, яка тимчасово виконує його обов'язки, до Держфінмоніторингу;

-попередження працівників суб'єкта про відповідальність за порушення внутрішніх документів з питань фінансового моніторингу та законодавства у сфері запобігання та протидії;

-забезпечення підвищення кваліфікації відповідального працівника;

-підготовка персоналу щодо виконання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії шляхом проведення освітньої та практичної роботи;

-проведення внутрішніх перевірок суб'єкта на предмет дотримання законодавства у сфері запобігання та протидії або незалежного аудиту своєї діяльності у цій сфері.

9. У разі наявності у суб'єкта філій, інших відокремлених підрозділів та дочірніх підприємств, які розташовані в державах, у яких рекомендації Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) не застосовуються або застосовуються недостатньою мірою, Правила передбачають проведення оцінки заходів запобігання та протидії, що здійснюються у таких державах. У разі коли здійснення зазначених заходів не дозволяється законодавством такої держави, суб'єкт зобов'язаний повідомити Мін'юст про відповідні запобіжні заходи, які суб'єкт буде вживати для мінімізації ризиків

використання діяльності філій, інших відокремлених підрозділів та дочірніх компаній з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

Правила містять перелік запобіжних заходів, спрямованих на здійснення посиленних заходів належної перевірки до встановлення ділових відносин з особами або компаніями таких держав; повідомлення Держфінмоніторингу про фінансові операції з клієнтами відповідних держав; попередження клієнтів про те, що операції з фізичними або юридичними особами, трастами або іншими подібними правовими утвореннями у відповідних державах можуть містити ризик легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

8.4. Особливості організації фінансового моніторингу іншими спеціально визначеними нефінансовими суб'єктами первинного фінансового моніторингу

Згідно статті 10 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [39] визначено особливості діяльності спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу:

- суб'єктами господарювання, які проводять лотереї та/або азартні ігри (окрім азартних ігор в казино), під час здійснення фінансових операцій із прийняття ставок, повернення ставок та видачі (виплати) виграшів (призів).

Суб'єкт господарювання, який проводить лотереї, зобов'язаний також виконувати обов'язки суб'єкта первинного фінансового моніторингу під час здійснення фінансових операцій із прийняття ставок у лотерею, повернення ставок у лотерею та видачі (виплати) виграшів (призів) у лотерею, які здійснюються розповсюджувачами лотерей від імені та за рахунок такого суб'єкта господарювання;

- суб'єктами господарювання, які проводять азартні ігри в казино, під час здійснення фінансових операцій із обміну коштів на ігрові замітники гривні, обміну ігрових замінників гривні на кошти, а також під час виплати виграшів;

- суб'єктами господарювання, які здійснюють торговельну діяльність культурними цінностями та/або надають посередницькі послуги в такій діяльності, якщо сума фінансової операції (або пов'язаних фінансових операцій) дорівнює або перевищує суму, визначену частиною першою статті 20 цього Закону, під час проведення фінансових операцій з культурними цінностями та/або під час організації торгівлі такими культурними цінностями, у тому числі аукціонної.

Положення :

- пункту 2 (забезпечувати відповідно до вимог, встановлених відповідним суб'єктом державного фінансового моніторингу, належну організацію та проведення первинного фінансового моніторингу, що належним чином надасть можливість виявляти порогові та підозрілі фінансові операції (діяльність) незалежно від рівня ризику ділових відносин з клієнтом (проведення фінансових операцій без встановлення ділових відносин) та повідомляти про них спеціально уповноважений орган, а також запобігати використанню послуг та продуктів суб'єкта первинного фінансового моніторингу для проведення клієнтами фінансових операцій з протиправною метою);

- пункту 7 (забезпечувати реєстрацію фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, зокрема з використанням засобів автоматизації);

- п. 18 (зберігати (у спосіб, щоб оперативно надавати на запит відповідних суб'єктів державного фінансового моніторингу, та в обсязі, достатньому для відновлення інформації щодо конкретних фінансових операцій, у тому числі у разі необхідності надання як докази у кримінальному провадженні) документи (у тому числі електронні), їх копії, записи, дані, інформацію щодо заходів, вжитих з метою виконання вимог у сфері запобігання та протидії, зокрема щодо здійснення належної перевірки клієнтів (у тому числі ідентифікації та верифікації представників клієнтів, встановлення їх повноважень), а також осіб, яким суб'єктом первинного фінансового моніторингу було відмовлено у встановленні ділових відносин та/або проведенні фінансових операцій, а також усі документи, що стосуються ділових відносин (проведення фінансової операції) з клієнтом (включаючи ділову, зокрема внутрішню, кореспонденцію, листування, звіти, запити, результати будь-якого аналізу під час здійснення належної перевірки клієнта), не менше п'яти років після припинення ділових відносин з клієнтом або

завершення разової фінансової операції без встановлення ділових відносин з клієнтом);

-а також пункту 14 частини другої статті 8 (у разі неможливості дотримання строків, встановлених пунктами 11 і 12 цієї частини, з об'єктивних причин (урахування обсягу інформації, що запитується, форми її подання - електронної або паперової, копіювання або сканування, одержання даних з архівів тощо) погодити із спеціально уповноваженим органом не пізніше двох робочих днів з дня надходження запиту строк подання запитуваної інформації в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;) Базового Закону **не поширюються на спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу.**

Згідно ст. 11 Базового Закону належна перевірка не здійснюється в разі: встановлення ділових відносин, які виникають на підставі договорів про участь в лотереї, за умови, що розмір ставки гравця не перевищує 5 тисяч гривень

Згідно ст. 11 Базового Закону п.11. *суб'єкти господарювання, які проводять лотереї та/або азартні ігри, зобов'язані здійснювати належну перевірку з урахуванням таких особливостей:*

1) належна перевірка осіб, які набули право на отримання виграшу (призу) у лотерею чи азартну гру, здійснюється до або під час здійснення фінансової операції із виплати (видачі) виграшу (призу), фінансової операції із обміну ігрових заміників гривні на гроші та за умови, що така фінансова операція підлягає фінансовому моніторингу відповідно до статті 20 або 21 цього Закону;

2) належна перевірка осіб, які виявили намір повернути здійснені ними ставки у лотерею чи азартну гру, здійснюється до або під час здійснення фінансової операції із повернення ставки та за умови, що така фінансова операція підлягає фінансовому моніторингу відповідно до статті 20 або 21 цього Закону;

3) належна перевірка осіб, які виявили намір здійснити ставку у лотерею чи азартну гру або обміняти гроші на ігрові замітники гривні, здійснюється до або під час здійснення відповідної фінансової операції та за умов, що належна перевірка є обов'язковою відповідно до

цього Закону, а така фінансова операція підлягає фінансовому моніторингу відповідно до статті 20 або 21 цього Закону.

Суб'єкт господарювання, який проводить лотереї, під час здійснення належної перевірки учасника лотереї додатково до заходів належної перевірки, визначених частинами восьмою та дев'ятою цієї статті, встановлює назву лотереї, номер лотерейного білета (назву та номер іншого документа, що засвідчує здійснення ставки в лотерею чи суму його виграшу), а також (для тиражних лотерей) дату проведення розіграшу тиражу лотереї та номер тиражу лотереї.

Відповідно до Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання і нагляд за діяльністю яких здійснює Міністерство фінансів України від 22.12.2015 № 1160 [83] застосовується суб'єктами первинного фінансового моніторингу (далі - суб'єкти) та їх відокремленими підрозділами, державне регулювання і нагляд за діяльністю яких у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму здійснює Міністерство фінансів України (далі - Міністерство), а саме:

- суб'єктами господарювання, які проводять лотереї та азартні ігри, у тому числі казино, електронними (віртуальними) казино;
- суб'єктами господарювання, які здійснюють торгівлю за готівку дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням та виробами з них;
- аудиторами, аудиторськими фірмами під час проведення аудиту та надання послуг з бухгалтерського обліку, суб'єктами господарювання (фізичними особами - підприємцями), що надають послуги з бухгалтерського обліку (за винятком осіб, що надають послуги у рамках трудових правовідносин).

Регулюються питання:

- призначення працівника, відповідального за проведення фінансового моніторингу;
- розроблення (оновлення) правил фінансового моніторингу та програм здійснення фінансового моніторингу;
- здійснення ідентифікації, верифікації клієнтів (представників клієнта), вивчення клієнтів та уточнення інформації про клієнтів;
- управління ризиками;
- виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу та які можуть бути пов'язані, стосуються або призначені

для фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення;

- зупинення фінансових операцій;

- підготовки персоналу суб'єкта з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

Суб'єктом забезпечується проведення внутрішніх перевірок своєї діяльності на предмет дотримання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення у порядку, визначеному правилами фінансового моніторингу - та програмою проведення фінансового моніторингу суб'єкта.

2. Працівник, відповідальний за проведення фінансового моніторингу (Положення цього розділу застосовуються суб'єктами, крім тих, які провадять свою діяльність одноособово, без утворення юридичної особи), призначається керівником суб'єкта з урахуванням особливостей, встановлених Законом, до дня проведення суб'єктом (відокремленим підрозділом) першої фінансової операції.

Аудиторськими фірмами, суб'єктами господарювання (фізичними особами - підприємцями), що надають послуги з бухгалтерського обліку, відповідальний працівник призначається не пізніше дня встановлення ділових відносин, що передбачають їх участь у фінансових операціях, визначених частиною першою статті 8 Закону.

Відповідальний працівник суб'єкта призначається за посадою на рівні керівництва суб'єкта, що передбачає здійснення функцій управління суб'єктом первинного фінансового моніторингу в цілому та/або його підрозділами.

Відповідальний працівник суб'єкта є незалежним у своїй діяльності та підзвітним тільки керівнику суб'єкта.

Виконання повноважень відповідального працівника може бути покладено на керівника суб'єкта.

ТЕМА 9. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, ФІНАНСУВАННЮ ТЕРОРИЗМУ

9.1. Кримінальна відповідальність за легалізацію злочинних доходів.

9.2. Кримінальна відповідальність за фінансування тероризму.

9.3. Кримінальна відповідальність за розповсюдження зброї масового знищення.

9.4. Кримінальна, адміністративна та цивільно-правова відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

9.1. Кримінальна відповідальність за легалізацію злочинних доходів

Відповідно до статті 209 «Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом» КК України злочином визнається [84] набуття, володіння, використання, розпорядження майном, щодо якого фактичні обставини свідчать про його одержання злочинним шляхом, у тому числі здійснення фінансової операції, вчинення правочину з таким майном, або переміщення, зміна форми (перетворення) такого майна, або вчинення дій, спрямованих на приховування, маскуванню походження такого майна або володіння ним, права на таке майно, джерела його походження, місцезнаходження, якщо ці діяння вчинені особою, яка знала або повинна була знати, що таке майно прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним шляхом.

Доходи, одержані злочинним шляхом, - будь-які активи, одержані прямо чи опосередковано внаслідок вчинення злочину, зокрема валютні цінності, рухоме та нерухоме майно, майнові та немайнові права, незалежно від їх вартості (п. 23 Ч.1 ст.1) [39]

Відповідно до ст. 5 «Дії, які належать до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» Базового закону: до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, належать будь-які дії, пов'язані із вчиненням фінансової операції чи правочину з доходами, одержаними злочинним шляхом, а також вчиненням дій,

спрямованих на приховання чи маскування незаконного походження таких доходів, чи володіння ними, прав на такі доходи, джерел їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуттям, володінням або використанням доходів, одержаних злочинним шляхом.

Під легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, належить розуміти вчинення дій, спрямованих на приховання чи маскування незаконного походження коштів або іншого майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, а так само набуття, володіння або використання коштів чи іншого майна з метою надання правомірного вигляду володінню, їх використанню або розпорядженню ними чи дій, спрямованих на приховання джерел їх походження, а також вчинення з такими коштами або іншим майном фінансової операції чи укладення щодо них угоди за умови усвідомлення особою того, що вони були одержані злочинним шляхом (частина 5 постанови Пленуму Верховного Суду України від 14.04.2005 № 5 «Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом») [85].

Стаття 209¹ Кримінального кодексу України також, передбачена кримінальна відповідальність за умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Основним безпосереднім об'єктом злочину є встановлений з метою протидії залученню в економіку майна, одержаного злочинним шляхом, та виконання Україною взятих на себе міжнародно-правових зобов'язань порядок здійснення підприємницької та іншої господарської діяльності, а також порядок вчинення цивільно-правових угод в частині особистого та іншого подібного використання майна, не пов'язаного з господарською діяльністю. Додатковим безпосереднім об'єктом виступають інтереси правосуддя, нормальне функціонування фінансової системи, засади добросовісної конкуренції.

Предмет цього злочину – майно, щодо якого фактичні обставини свідчать про його одержання злочинним шляхом [84].

Під поняттям "майно" слід розуміти річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки (стаття 190 Цивільного кодексу України (далі - ЦК України). Речами визнаються різноманітні предмети

матеріального світу, які задовольняють потреби людей і щодо яких можуть виникати цивільні права та обов'язки (це, наприклад, нерухомість, транспортні засоби, твори мистецтва).

Відповідно до статті 193 ЦК України, одним із видів майна є валютні цінності. В свою чергу валютні цінності, відповідно до статті 1 Закону України "Про валюту і валютні цінності" – це національна валюта (гривня), іноземна валюта та банківські метали.

Об'єктивна сторона злочину може виражатись в одній з двох форм:

а) набуття, володіння, використання, розпорядження майном, щодо якого фактичні обставини свідчать про його одержання злочинним шляхом, у тому числі здійснення фінансової операції, вчинення правочину з таким майном, або переміщення, зміна форми (перетворення) такого майна;

Набуттям майна - отримання такого майна винною особою, яка усвідомлює його відповідне походження, тим чи іншим оплатним чи безоплатним способом (купівля, отримання в обмін на інші предмети, прийняття як оплата за надані послуги або виконану роботу, одержання як подарунок або як плата за борг тощо).

Володіння майном, одержаним злочинним шляхом, означає фактичне перебування такого майна у особи, яка має можливість впливати на нього. Володіти майном може як його власник, так і інші особи, наприклад, ті хто дістає таку можливість з огляду на певні договірні відносини (договір найму, комісії, схову тощо).

Використання майна, одержаного злочинним шляхом – це вилучення у тій чи іншій формі корисних властивостей такого майна для задоволення потреб власника чи інших осіб. Зазначене майно може бути використане, зокрема, при здійсненні господарської діяльності, в тому числі підприємницької.

Розпорядження майном – це можливість визначати фактичну долю майна, наприклад, у вигляді передачі іншій особі.

При визначенні здійснення фінансової операції з майном, одержаним злочинним шляхом, слід норми інших нормативно-правових актів, що регламентують правовідносини у цій сфері, зокрема до Законів України: "Про зовнішньоекономічну діяльність", "Про цінні папери та фондовий ринок", "Про страхування", "Про банки і банківську діяльність", "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" тощо.

Вчинення правочину щодо майна, одержаного внаслідок вчинення предикатного діяння, - це вчинення дій, спрямованих на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків у визначеному ЦК України порядку незалежно від кількості сторін у договорі.

Переміщення майна, одержаного унаслідок вчинення предикатного злочину, - фактичне здійснення переміщення предмета легалізації з одного місця в інше.

Зміна форми (перетворення) майна, одержаного унаслідок вчинення предикатного злочину, - змінюється форма зазначеного майна як результат його перетворення в інше майно;

б) вчинення дій, спрямованих на приховування, маскуванню походження такого майна або володіння ним, права на таке майно, джерела його походження, місцезнаходження, якщо ці діяння вчинені особою, яка знала або повинна була знати, що таке майно прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним шляхом.

Такі дії можуть бути спрямовані на:

- зміну правового статусу коштів або іншого майна шляхом підроблення документів, що засвідчують право власності;
- отримання фіктивних документів на придбання майна;
- вчинення цивільно-правових угод (удавана купівля у комісійному магазині, ломбарді тощо);
- оформлення права власності на підставних осіб;
- укладення фіктивних угод про надання кредитів або різноманітних послуг - юридичних, аудиторських та ін.;
- внесення коштів на банківські рахунки юридичних і фізичних осіб, у тому числі в офшорних зонах; переміщення коштів з одного рахунку на інший - за умови, що всі зазначені дії не були способом вчинення предикатного діяння.

Склад злочину - формальний. Злочин вважається закінченим з моменту вчинення хоча б однієї з двох дій (форм), зазначених у диспозиції частини першої статті 209 КК України, при цьому достатньо здійснити одну операцію або угоду з відповідним майном.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Особа усвідомлює суспільну небезпечність вчинених дій, завідомо знаючи про злочинне походження майна або прав на таке майно і бажає вчинити ці дії.

Дії, спрямовані на приховування, маскуванню походження майна, одержаного злочинним шляхом, або володіння ним, права на таке

майно, джерела його походження, місцезнаходження» (дії другої групи), із суб'єктивної сторони характеризується метою досягнення результату цих дій у вигляді прихованого чи замаскованого майна.

Суб'єктом злочину може бути будь-яка фізична особа, що досягла 16-ти річного віку, у тому числі й особа, яка брала участь (як виконавець чи співучасник) у здійсненні первинного злочину.

Особа, яка бере участь у здійсненні предикатного злочину, внаслідок вчинення якого були одержані грошові кошти чи інше майно або право на них, а потім легалізує їх, може нести відповідальність за правилами сукупності злочинів: за відповідною статтею Особливої частини КК України і за статтею 209 КК України.

Вчинення легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом:

- повторно;
- за попередньою змовою групою осіб;
- у великому розмірі (якщо предметом злочину було майно на суму, що перевищує 6000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян);
- організованою групою;
- в особливо великому розмірі (якщо предметом злочину було майно на суму, що перевищує 18 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян).

Злочин визнається вчиненням за попередньою змовою групою осіб, якщо його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку злочину, домовилися про спільне його вчинення (частина друга статті 28 ККУ України).

Злочин визнається вчиненням організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи (частина третя статті 28 КК України).

Кримінальна відповідальність за скоєння легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом

1. Набуття, володіння, використання, розпорядження майном, щодо якого фактичні обставини свідчать про його одержання злочинним шляхом, у тому числі здійснення фінансової операції, вчинення

правочину з таким майном, або переміщення, зміна форми (перетворення) такого майна, або вчинення дій, спрямованих на приховування, маскування походження такого майна або володіння ним, права на таке майно, джерела його походження, місцезнаходження, якщо ці діяння вчинені особою, яка знала або повинна була знати, що таке майно прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним шляхом, - караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до двох років та з конфіскацією майна.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або у великому розмірі, - караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або в особливо великому розмірі, - караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна. [85]

Відповідно до статті 209¹. Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення:

1. Умисне неподання, несвоєчасне подання або подання недостовірної інформації про фінансові операції, що відповідно до закону підлягають фінансовому моніторингу, центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, якщо такі діяння заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб, - *караються штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.*

2. Розголошення у будь-якому вигляді таємниці фінансового моніторингу або факту обміну інформацією про фінансову операцію

та її учасників між суб'єктами первинного фінансового моніторингу, суб'єктами державного фінансового моніторингу, іншими державними органами, а також факту надання (одержання) запиту, рішення чи доручення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, або надання (одержання) відповіді на такий запит, рішення чи доручення особою, якій ця інформація стала відома у зв'язку з її професійною або службовою діяльністю, якщо такі дії заподіяли істотну шкоду охоронюваному законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб, - карається штрафом від трьох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років [86].

9.2. Кримінальна відповідальність за фінансування тероризму

Небезпека від фінансування тероризму полягає в тому, що такі дії створюють умови для існування та ефективної діяльності терористів, полегшує вчинення ними терористичних актів та ведення терористичної діяльності.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності держави з організації ефективної протидії тероризму є створення та подальше удосконалення законодавства у сфері протидії тероризму, яке б повною мірою враховувало сучасні загрози та створювало надійне підґрунтя для забезпечення безпеки всіх осіб, які перебувають на території України. Україна багато зробила для досягнення вказаної мети та створення необхідних законодавчих умов для ефективної протидії тероризму на національному та міжнародному рівнях [87].

Так, ратифіковано низку міжнародно-правових документів щодо протидії тероризму, зокрема:

- Конвенція про злочини та деякі інші акти, які вчиняються на борту повітряних суден (1963 р.) [88];
- Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден (1970 р.) [87];

- Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації (1971 р.) [90];
- Конвенція про попередження та покарання злочинів проти осіб, що користуються міжнародним захистом (1973 р.) [91];
- Міжнародна конвенція про боротьбу з захопленням заручників (1979 р.) [92];
- Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу (1980 р.) [93];
- Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства (1988 р.) [94];
- Декларація ООН про заходи щодо ліквідації міжнародного тероризму (1994 р.) [95];
- Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом (1997 р.) [96];
- Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму (1999 р.) [97]; та ін.

Ратифікувавши ці міжнародно-правові документи, Україна взяла на себе зобов'язання перед ООН, іншими міжнародними організаціями, що здійснюють боротьбу з тероризмом, забезпечити імплементацію світових стандартів безпеки, а також комплексне та збалансоване впровадження всіх компонентів Глобальної контртерористичної стратегії ООН [87].

Йдеться, насамперед, про заходи з усунення причин і умов, що сприяють поширенню тероризму, а також забезпечення при цьому захисту прав і свобод людини. Одним із визначальних кроків у цьому напрямі можна вважати ухвалення Верховною Радою України 20 березня 2003 р. базового нормативно-правового акту — Закону України "Про боротьбу з тероризмом" [98].

Цей Закон дає визначення ключовим поняттям у боротьбі з тероризмом та його фінансуванням.

Тероризм - суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей (ст.1) [98].

Крім того, Законом визначені правові засади протидії тероризму, основні принципи цієї діяльності, також визначено систему суб'єк-

тів, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом у межах своєї компетенції, а також забезпечують формування та реалізують державну політику в цій сфері суспільних відносин.

Фінансування тероризму - надання чи збір будь-яких активів прямо чи опосередковано з метою їх використання або усвідомлення можливості того, що їх буде використано повністю або частково:

- для будь-яких цілей окремим терористом чи терористичною групою (організацією);

- для організації, підготовки або вчинення терористичного акту, втягнення у вчинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту, створення терористичної групи (організації), сприяння вчиненню терористичного акту, проходження навчання тероризму, виїзду з України та в'їзду в Україну з терористичною метою, провадження будь-якої іншої терористичної діяльності, а також спроби вчинення таких дій [98]

Об'єктивна сторона злочину, такого як "фінансування тероризму" полягає у вчиненні активних дій, спрямованих на матеріальне або фінансове забезпечення:

- окремого терориста;
- терористичної групи (організації);
- організації, підготовки або вчинення терористичного акту;
- втягнення у вчинення терористичного акту;
- публічних закликів до вчинення терористичного акту;
- сприяння вчиненню терористичного акту;
- створенню терористичної групи (організації).

Матеріальне забезпечення терориста полягає у передачі майна особі, яка бере участь у терористичній діяльності. При цьому законодавець встановлює відповідальність за надання матеріальної допомоги терористові без вказівки на усвідомлення використання такого майна для терористичної діяльності.

Для наявності складу злочину потрібно встановити, що мало місце сприяння саме терористові, тобто факт участі особи у терористичній діяльності має бути встановлений у судовому засіданні й оформлений відповідним рішенням. Закінченим злочин у цій формі є з моменту прийняття терористом певного майна (хоча б його частини).

При цьому для притягнення до відповідальності за матеріальне сприяння потрібно не тільки, щоб винна особа вчинила вказані дії з фінансування тероризму, зокрема передала кошти, цінні папери тощо,

а й суб'єкт терористичної діяльності їх обов'язково прийняв. У випадку неотримання або відмови суб'єкта від отримання таких коштів із тих чи інших причин, винна особа повинна відповідати лише за замах на фінансування тероризму.

Матеріальне сприяння терористичної групи (організації) полягає у передачі певного майна такій групі чи організації. Майно може передаватись як повністю, так і частинами. Форма передачі, може бути як відкрита, так і завуальована (під виглядом виграшу у лотереї, повернення боргу тощо). Майно може передаватись як безпосередньо (передача майна учасникам терористичного об'єднання, перерахування коштів на їх рахунки тощо), так і опосередковано (шляхом використання посередників, кур'єрів, проміжних банківських рахунків тощо).

У випадку вчинення злочину у формі матеріального забезпечення терористичної групи (організації), він вважатиметься закінченим із моменту прийняття представником відповідного угруповання хоча б частини певного майна від винної особи.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом і спеціальною метою — забезпечення існування терориста, терористичної групи (організації) або забезпечення вчинення терористичного злочину. При цьому винна особа усвідомлює суспільну небезпеку своїх дій, факт передачі майна терористу, терористичній групі (організації) або те, що відповідне майно буде спрямоване для організації, підготовки або вчинення терористичного акту й бажає забезпечити існування терориста, терористичного угруповання або вчинення терористичного злочину.

Кваліфікуючими ознаками злочину є: вчинення повторно, із корисливих мотивів, за попередньою змовою групою осіб, у великому розмірі, якщо вони призвели до заподіяння значної майнової шкоди (частина 2); вчинені організованою групою, в особливо великому розмірі, якщо вони призвели до інших тяжких наслідків (частина 3).

Відповідно до п.1 ст.258-5 Кримінальним кодексом України : надання чи збір будь-яких активів прямо чи опосередковано з метою їх використання або усвідомленням можливості того, що їх буде використано повністю або частково для будь-яких цілей окремим терористом чи терористичною групою (організацією), або для організації, підготовки або вчинення терористичного акту, втягнення у вчинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту, створення терористичної групи (організації), сприяння вчиненню

терористичного акту, провадження будь-якої іншої терористичної діяльності, а також спроби вчинення таких дій, -караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до двох років та з конфіскацією майна.

Згідно з приміткою до ст. 258-5 Кримінальним кодексом України фінансування тероризму визнається вчиненим у великому розмірі, якщо розмір матеріального забезпечення перевищує шість тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (НМДГ), в особливо великому — 18 тисяч НМДГ [86].

Організація, відповідальна за вчинення терористичного акту і визнана за рішенням суду терористичною, підлягає ліквідації, а належне їй майно конфіскується.

У разі визнання судом України, в тому числі відповідно до її міжнародно-правових зобов'язань, діяльності організації (її відділення, філії, представництва), зареєстрованої за межами України, терористичною, діяльність цієї організації на території України забороняється, її українське відділення (філія, представництво) на підставі рішення суду ліквідується, а належні йому майно і майно зазначеної організації, яке знаходиться на території України, конфіскуються.

Заява про притягнення організації до відповідальності за терористичну діяльність подається до суду відповідно Генеральним прокурором, прокурорами Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя (ст.24) [98].

Керівники та посадові особи підприємств, установ і організацій, а також громадяни, які сприяли терористичній діяльності, несуть відповідальність за сприяння терористичній діяльності, зокрема коли:

а) фінансували терористів, терористичні групи (терористичні організації);

б) надавали або збирали кошти безпосередньо чи опосередковано з наміром використання їх для вчинення терористичних актів чи кримінальних правопорушень терористичної спрямованості;

в) проводили операції з коштами та іншими фінансовими активами;

1) фізичних осіб, які вчиняли чи намагалися вчинити терористичні акти чи кримінальні правопорушення терористичної спрямованості або брали участь у їх вчиненні чи сприяли вчиненню;

2) юридичних осіб, майно яких безпосередньо чи опосередковано перебуває у власності чи під контролем терористів або осіб, які сприяють тероризму;

3) юридичних і фізичних осіб, які діють від імені чи за вказівкою терористів або осіб, що сприяють тероризму, включаючи кошти, одержані або придбані з використанням об'єктів власності, що безпосередньо чи опосередковано перебувають у власності чи під контролем осіб, які сприяють тероризму, або пов'язаних з ними юридичних і фізичних осіб;

г) надавали кошти, інші фінансові активи чи економічні ресурси, відповідні послуги безпосередньо чи опосередковано для використання в інтересах фізичних осіб, які вчиняють терористичні акти або сприяють чи беруть участь у їх вчиненні, чи в інтересах юридичних осіб, майно яких безпосередньо чи опосередковано перебуває у власності чи під контролем терористів або осіб, які сприяють тероризму, а також юридичних і фізичних осіб, які діють від імені чи за вказівкою зазначених осіб;

д) надавали допомогу особам, які брали участь у вчиненні терористичних актів;

е) вербували фізичних осіб для заняття терористичною діяльністю, сприяли встановленню каналів постачання зброї терористам та переміщенню терористів через державний кордон України;

є) переховували осіб, які фінансували, планували, підтримували чи вчиняли терористичні акти або кримінальні правопорушення терористичної спрямованості;

ж) використовували територію України з метою підготовки чи вчинення терористичних актів або кримінальних правопорушень терористичної спрямованості проти інших держав або іноземців(ст.25) [98].

До кримінальної відповідальності винну особу також може бути притягнуто за:

- втягнення у вчинення терористичного акту (стаття 258¹ КК України);

- публічні заклики до вчинення терористичного акту (стаття 258² КК України);

- створення терористичної групи чи терористичної організації (стаття 258³ КК України);

- сприяння вчиненню терористичного акту (стаття 258⁴ КК України);

- фінансування тероризму (стаття 258⁵ КК України).

У ч. 4 ст. 258-5 Кримінального кодексу України міститься заохочувальна норма.

Особа, крім організатора або керівника терористичної групи (організації), звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені цією статтею, якщо вона добровільно до притягнення до кримінальної відповідальності повідомила про відповідну терористичну діяльність або іншим чином сприяла її припиненню або запобіганню злочину, який вона фінансувала або вчиненню якого сприяла, за умови, що в її діях немає складу іншого злочину [86].

Серед нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері протидії фінансуванню тероризму, одне з чільних місць займає Базовий Закон [39]. Цей Закон ухвалено з метою забезпечення захисту прав та законних інтересів громадян, суспільства і держави, забезпечення національної безпеки шляхом визначення правового механізму протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, а також формування загальнодержавної багатоджерельної аналітичної бази даних для надання правоохоронним органам України та іноземних держав можливості виявляти, перевіряти і розслідувати злочини, пов'язані з відмиванням коштів та іншими незаконними фінансовими операціями. Законом передбачено умови та порядок "заморожування" активів міжнародних терористичних угруповань і осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності, а також конфіскації таких активів, що, на наш погляд, дозволяє віднести ці заходи до переліку найбільш ефективних засобів боротьби з міжнародним тероризмом.

Отже, фінансування тероризму націлене на матеріальне забезпечення проведення терористичного акту, а він в свою чергу має на меті забезпечити загибель людей, знищення матеріальних об'єктів і цінностей, дезорганізацію функціонування суб'єктів економічної діяльності, можливе забруднення навколишнього середовища. І чим масштабнішим, страхітливим, анормальним і неймовірним на першій стадії злочину буде спосіб його вчинення та заподіяна шкоди, тим більше значущими будуть наслідки, що впливають на стан національної безпеки країни в цілому. При цьому опосередковано терористична діяльність

підриває національну безпеку, основи організації економіки тієї чи іншої території, а також вносить суттєві корективи в її функціонування, що, в свою чергу, створює соціально-економічну базу для подальшого самовідтворення практики тероризму. Також запускається ланцюгова реакція продукування наступних конфліктів (політичних, соціальних, економічних, національних, релігійних та ін.), зростання психологічної нестійкості в суспільстві, а отже, і непередбачуваного економічної поведінки. Слід зазначити, що соціально негативне явище тероризм як мультизагроза національній безпеці одночасно чинить деструктивний вплив на багато сфер життєдіяльності країни (політичну, економічну, соціальну, освітню, екологічну, інформаційну та ін.) [87].

9.3. Кримінальна відповідальність за розповсюдження зброї масового знищення

Вперше дефініція «зброя масового знищення» регламентується безпосередньо у міжнародній правовій доктрині, а саме у змісті Протоколу про заборону застосування на війні задушливих, отруйних або інших подібних газів та бактеріологічних засобів (Женевський протокол від 17 червня 1925 року).

Еволюція відбувалася передусім під впливом ретроспективного бачення ЗМЗ як виключно зброї, котрій притаманна дія тотального ураження безвідносно від самої суті атаки чи сенсу поширення — зброї, яка очевидно повинна робити смерть неминучою, завдавати надмірних страждань та володіти ознаками невибіркової дії [99].

Згідно із фундаментальними висновками резолюції Комісії зі звичайних озброєнь, (себто допоміжного органу Ради Безпеки ООН) від 12.08.1948 р. категорія «зброя масового знищення» повинна бути визначена таким чином, щоб включати зброю, діючу атомним вибухом і за допомогою радіоактивних матеріалів, смертоносну хімічну і біологічну зброю, як і будь-яку розроблену у майбутньому зброю, що володіла б характеристиками, порівнянними за руйнуючою дією з атомною бомбою та іншою згаданою вище зброєю [100, с. 177].

Позиція Комісії була дещо перефразована та деталізована Генеральною Асамблеєю ООН у резолюції 32/84 (XXXII) від 12.12.1977 р. у визначення, що відтоді закріпилося на рівні ООН. У 1981 році Генеральна Асамблея ООН уклала текст і прийняла положення Декларації

про запобігання ядерній катастрофі, згідно із твердженнями якої «...держави, державні діячі, які першими вдаються до використання ядерної ЗМЗ, здійзнять найтяжчий злочин проти людства» [101].

Послугування ЗМЗ під час збройних кампаній чи військових дій підпадає під категорію злочинів, що характеризується забороненими методами досягнення мети або ведення війни. Кодифікація звичаєвого гуманітарного права Комітету Червоного Хреста містить принцип (пункт 70), який забороняє використовувати засоби і методи ведення війни, котрі здатні завдати надмірних ушкоджень чи заподіяти зайві страждання [102].

Насамперед необхідно зазначити, що одним з ключових кроків до становлення відповідальності за цей особливий злочин було визнання міжнародного регулювання цього питання.

Зокрема, 21 лютого 1975 року Президія Верховної Ради УРСР узгодила й законодавчо закріпила (імплементувала) положення Конвенції про заборону розробки, виробництва та нагромадження запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та про її знищення від 10 квітня 1973 року.

До слова, Україна офіційно ратифікувала Конвенцію (іменується Паризькою) про заборону розроблення, виробництво і застосування хімічної зброї та про її знищення від 13 січня 1993 року.

Відповідно до умов угоди висуваються наступні загальні зобов'язання, що констатують формування стратегічної політики стосовно поводження й належної відповідальності за експлуатацію хімічної ЗМЗ: «не розробляти, не виробляти, не придбавати іншим чином, не накопичувати або не зберігати хімічну зброю або не передавати прямо чи непрямо хімічну зброю будь-кому; не застосовувати хімічну зброю; не проводити будь-яких військових підготувань до застосування хімічної зброї; не допомагати, не заохочувати або не спонукати будь-яким чином будь-кого до будь-якої діяльності, яка забороняється державі-учасниці цієї Конвенцією; кожна держава-учасниця зобов'язується не використовувати хімічні засоби боротьби з заворушеннями як засоби ведення війни [103].

Що стосується ядерної ЗМЗ, то система обґрунтування її небезпеки й потенційних загроз серед нормативних актів є найбільш широким. У 1968 році під егідою ООН було створено Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (Україна зрештою ратифікувала акт 16 листопада 1994 року) [104].

Новелою документа безумовно вважається заборона випробовувати ядерну ЗМЗ в атмосфері, літосфері (у тому числі й під землею) і гідросфері. Договір став рушійною силою гуманітарного забезпечення, оскільки фактично весь кластер цивілізованих держав приєднався до його положень. Не менш вагомим був текст ст. 6, де йшлося про те, що: «...Кожний Учасник цього Договору зобов'язується в дусі доброї волі вести переговори про ефективні заходи по припиненню гонки ядерних 517 озброєнь у найближчому майбутньому та ядерному роззброєнню, а також про договір про загальне і повне роззброєння під суворим і ефективним міжнародним контролем» [105].

Черговим етапом в цьому етапі слугував Договір про всеосяжну заборону ядерних випробувань. Ключовою інновацією акту є доповнення існуючих загальних зобов'язань (кожна держава-учасниця зобов'язується не робити будь-який випробувальний вибух ядерної зброї і будь-який інший ядерний вибух, а також бере на себе відповідальність за запобігання будь-яким таким ядерним вибухам в будь-якому місці, що знаходиться під її юрисдикцією, суверенітетом, протекторатом або контролем; кожна держава-учасниця зобов'язується надалі утримуватися від спонукання, заохочення або будь-якої участі в проведенні будь-якого випробувального вибуху ядерної зброї і будь-якого іншого ядерного вибуху) та створення системи (де-юре) колективної безпеки і контролю за дотриманням положень документу [106].

Цілком доцільно додати й деякі інші елементи міжнародного гуманітарного права: Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 9 грудня 1948 року, Петербурзька декларація, Положення про закони та звичаї сухопутної війни IV Гаазької конвенції 1907 року, Конвенція про заборону воєнного або будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище 1976 року, бюлетень Генерального секретаря ООН «Дотримання міжнародного гуманітарного права збройними силами ООН» від 6 серпня 1999 року, Рішення Комісії зі звичайних озброєнь на базі Ради Безпеки ООН від 12 серпня 1948 року, Конвенція про незастосування строків давності до воєнних злочинів і злочинів проти людяності від 26 листопада 1968 року, Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 року тощо.

Відповідно до п.68 ст.1 Базового Закону [39]: **фінансування розповсюдження зброї масового знищення** - надання, збір чи вико-

ристання будь-яких активів для розповсюдження зброї масового знищення, за вчинення яких передбачені міжнародні санкції [84].

При незаконному відмиванні фін. засобів (в т.ч. і грошових активів), здобутих злочинцем внаслідок звершення дій протиправного характеру (таких, як фінансування тероризму та продаж зброї масового знищення – зброї масового знищення), може наступити серйозна кримінальна відповідальність. Українським законодавцем чітко прописані санкції для осіб, які вчинили, як адміністративні, так і кримінальні правопорушення, що стосуються грошових відмивань. Так, КУ-пАП відповідальність за вищевказані діяння закріплена в 166 статті прим.9. Згідно ж Кримінального кодексу (далі КК), злісні порушники Закону понесуть відповідальність відповідно до статті 209-1. [107]

Відповідно до ст. 439 ККУ «Застосування зброї масового знищення» застосування зброї масового знищення, забороненої міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, - карається позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років.

Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, - карається позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

9.4. Кримінальна, адміністративна та цивільно-правова відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення

1. Відповідно до ст. 32 ч.2 Базового Закону особи, винні у порушенні вимог законодавства у сфері запобігання та протидії, в тому числі у незабезпеченні належної організації та/або проведення первинного фінансового моніторингу, а також у причетності до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення або у сприянні іншим особам у вчиненні таких дій, або які фінансували тероризм чи розповсюдження зброї масового знищення, несуть відповідальність згідно із законом.

2. Юридичні особи (крім банків), які здійснювали фінансові операції з легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним

шляхом, або фінансували тероризм чи розповсюдження зброї масового знищення, можуть бути ліквідовані за рішенням суду.

Банки, які здійснювали фінансові операції з легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансували тероризм чи розповсюдження зброї масового знищення, можуть бути ліквідовані за рішенням Національного банку України шляхом відкликання банківської ліцензії (за ініціативою Національного банку України).

3. У разі невиконання (неналежного виконання) суб'єктом первинного фінансового моніторингу (його уповноваженою (посадовою) особою) вимог законодавства у сфері запобігання та протидії до нього адекватно вчиненому порушенню протягом шести місяців з дня виявлення порушення, але не пізніше ніж через три роки з дня його вчинення застосовуються такі заходи впливу:

1) письмове застереження;

2) анулювання ліцензії та/або інших документів, що надають право на здійснення діяльності, з провадженням якої в особи виникає статус суб'єкта первинного фінансового моніторингу, у встановленому законодавством порядку;

3) покладення на суб'єкта первинного фінансового моніторингу обов'язку відсторонення від роботи посадової особи такого суб'єкта первинного фінансового моніторингу;

4) штраф;

5) укладення письмової угоди із суб'єктом первинного фінансового моніторингу, за якою суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язується сплатити визначене грошове зобов'язання та вжити заходів для усунення та/або недопущення в подальшій діяльності порушень вимог законодавства у сфері запобігання та протидії, забезпечити підвищення ефективності функціонування та/або адекватності системи управління ризиками тощо (далі - угода про врегулювання наслідків вчинення порушення законодавства у сфері запобігання та протидії).

За одне порушення не може бути застосовано більше одного штрафу.

4. Застосовувати зазначені санкції може той суб'єкт держфінмоніторингу, який здійснює функції з державного регулювання і нагляду за відповідним СПФМ: наприклад, за банками – НБУ.

Визначені часові обмеження для притягнення до зазначеної від-

повідальності:

- шість місяців з дня виявлення порушення;
- три роки з дня його вчинення.

Для посадових осіб СПФМ передбачена адміністративна та кримінальна відповідальність за недотримання правил фінмоніторингу.

Штрафи за порушення правил фінмоніторингу

Відповідно до ст.32 ч.5 Базового Закону *до суб'єкта первинного фінансового моніторингу можуть бути застосовані штрафи у таких розмірах:*

1) за порушення вимог щодо здійснення належної перевірки, вимог щодо виявлення належності клієнтів та інших осіб до політично значущих осіб, членів їх сімей, осіб, пов'язаних з ними, у випадках, передбачених законодавством, - до 12 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) за порушення вимог щодо відмови від встановлення (підтримання) ділових відносин, проведення фінансової операції - у розмірі до 20 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

3) за порушення вимог щодо здійснення платіжних операцій, передбачених статтею 14 цього Закону, - у розмірі до 10 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

4) за порушення порядку замороження/розмороження активів, що пов'язані з тероризмом та його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням, та зупинення фінансових операцій - у розмірі до 100 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

5) за порушення порядку створення (ведення) та зберігання документів, у тому числі електронних, записів, даних, інформації у випадках, передбачених цим Законом, у тому числі у разі їх втрати або знищення, - у розмірі до 12 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

6) за неподання, несвоєчасне подання, порушення порядку подання або подання спеціально уповноваженому органу недостовірної інформації у випадках, передбачених законодавством, - у розмірі до 20 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

7) за перешкоджання суб'єкту державного фінансового моніторингу у здійсненні ним нагляду у сфері запобігання та протидії, у тому числі за недопуск до проведення перевірки з питань дотримання

вимог законодавства у сфері запобігання та протидії, створення перешкод у її проведенні та/або неподання, подання не в повному обсязі, подання недостовірної інформації/документів, подання копій документів, у яких неможливо прочитати всі зазначені в них відомості, на запит суб'єкта державного фінансового моніторингу, необхідних для здійснення ним нагляду у сфері запобігання та протидії відповідно до цього Закону, - у розмірі до 20 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

8) за невиконання умов угоди про врегулювання наслідків вчинення порушення законодавства у сфері запобігання та протидії - у розмірі, що не перевищує суму грошового зобов'язання за такою угодою;

9) за невиконання вимог про усунення виявлених порушень та/або про вжиття заходів для усунення причин, що сприяли їх вчиненню, а також невжиття заходів з усунення виявлених за результатами перевірки недоліків щодо організації та проведення первинного фінансового моніторингу - у розмірі до 100 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

10) за невиявлення, несвоєчасне виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, та порушення порядку їх реєстрації - у розмірі до 20 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

11) за порушення обмежень щодо обміну інформацією, визначених законодавством у сфері запобігання та протидії, - у розмірі до 12 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

12) за незабезпечення захисту працівників, які повідомили керівника та/або відповідального працівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу чи суб'єкта державного фінансового моніторингу про порушення вимог законодавства у сфері запобігання та протидії, - у розмірі до 12 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

13) за незабезпечення належної організації та проведення первинного фінансового моніторингу, відсутність належної системи управління ризиками, повторне невиконання вимог суб'єктів державного фінансового моніторингу про усунення виявлених порушень та/або про вжиття заходів для усунення причин, що сприяли їх вчиненню, - у розмірі до 10 відсотків загального річного обороту, але не більше 7950 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

14) за порушення інших вимог законодавства у сфері запобіган-

ня та протидії - у розмірі до 3 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Неоподаткований мінімум доходів громадян становить 17 грн. , принаймні для штрафів (п.5 Підрозділу 1, Розділу XX ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ Податкового Кодексу України). Застосування штрафів згідно Базового Закону передбачено саме і лише до СПФМ [109].

6. Розрахунок суми штрафу у разі вчинення двох і більше видів порушень здійснюється шляхом додавання розмірів штрафів за кожний вид порушення.

У такому разі максимальна сума штрафу, яка може бути застосована до суб'єкта первинного фінансового моніторингу, не може перевищувати:

1) для суб'єктів первинного фінансового моніторингу, які є фінансовими установами, - 10 відсотків загального річного обороту, але не більше 7950 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) для інших суб'єктів первинного фінансового моніторингу - двократного обсягу вигоди, одержаної суб'єктом первинного фінансового моніторингу внаслідок вчинення порушення, а якщо сума такої вигоди не може бути визначена, - 1590 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Штрафи, передбачені цим Законом, зараховуються до державного бюджету.

Адміністративна відповідальність.

Цей вид діяльності призначений для посадових осіб, тобто керівників та інших осіб, наділених певними повноваженнями діяти від імені СПФМ та просто суб'єктів господарювання.

Відповідно до ст. 188⁻³⁴. «Невиконання законних вимог посадових осіб суб'єктів державного фінансового моніторингу» Кодексу України про адміністративні правопорушення стосовно усунення порушень законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення або створення перешкод для виконання покладених на них обов'язків - тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб суб'єктів первинного фінансового моніторингу, громадян - суб'єктів підприємницької діяльності, самозайнятих осіб, ліквідаторів або уповноважену особу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб від *ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян*[109].

Відповідно до ст. 166¹¹ КУ пАП [109] неподання або несвоєчасне подання державному реєстратору передбаченої Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань" інформації про кінцевого бенефіціарного власника юридичної особи або про його відсутність, або документів для підтвердження відомостей про кінцевого бенефіціарного власника юридичної особи - тягнуть за собою накладення штрафу на керівника юридичної особи або особу, уповноважену діяти від імені юридичної особи (виконавчого органу), від *однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян*.

Кримінальна відповідальність.

Ст.205-1 «Піддроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб-підприємців» ККУ [86] внесення в документи, які відповідно до закону подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи або фізичної особи - підприємця, завідомо неправдивих відомостей, а також умисне подання для проведення такої реєстрації документів, які містять завідомо неправдиві відомості, - караються штрафом від п'яти тисяч до восьми тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк від трьох до шести місяців, або позбавленням волі на строк до трьох років.

Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням свого службового становища, -караються штрафом від восьми тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Ст.209 ККУ [86] передбачає кримінальну відповідальність за набуття, володіння, використання, розпорядження майном, щодо якого фактичні обставини свідчать про його одержання злочинним шляхом, **у тому числі здійснення фінансової операції**, вчинення правочину з таким майном, або переміщення, зміна форми (перетворення) такого майна, або вчинення дій, спрямованих на приховування, маскування походження такого майна або володіння ним, права на таке майно, джерела його походження, місцезнаходження, якщо ці дії вчинені особою, яка знала або повинна була знати, що таке майно прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним

шляхом, - караються позбавленням волі на *строк від трьох до шести років* з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до двох років та з конфіскацією майна.

Якщо ж ці дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або *у великому розмірі*, - караються позбавленням волі на строк від *п'яти до восьми років* з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна. А якщо вони вчинені організованою групою або *в особливо великому розмірі*, - караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Макроекономіка. Режим доступу: https://pidru4niki.com/12700903/ekonomika/vidmivannya_brudnih_groshe у.

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй «Про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин». Ратифікована Постановою Верховної Ради України від 25.04.1991 р. №1000- XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096#Text4

3. Процайло Ю.М. Система протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Львівський Державний інститут внутрішніх справ, Львів. – 2022, 68с. Режим доступу: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4462/1/%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC_%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D0%BE-.pdf

4. Маречко В. С. Протидія легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом: вітчизняний та закордонний досвід. Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, 2018. – 112с. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/32691/1/%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%B5%D1%87%D0%BA%D0%BE%20%D0%9F%D0%94%D0%95%D0%91%D0%B7%D0%BC.pdf>

5. Відмивання грошей. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B3%D1%80%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%B9#%C2%AB%D0%91%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BD%D1%96%C2%BB_%D0%B3%D1%80%D0%BE%D1%88%D1%96:_%D1%81%D1%83%D1%82%D1%8C,_%D0%BF%D0%BE%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%82%D0%B0_%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96_%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8_%D1%97%D1%85_%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F

6. М. Кодратенко Фінансування тероризму: FATF внесла Іран у "чорний список". Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0>

%BC%D1%83-fatf-
 %D0%B2%D0%BD%D0%B5%D1%81%D0%BB%D0%B0-
 %D1%96%D1%80%D0%B0%D0%BD-%D1%83-
 %D1%87%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9-
 %D1%81%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA/a-52467210.

7. FATF внесено М'янму до чорного списку. Режим доступу: <https://www.fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/news/FATF-vneseno-m-yanmu-do-chornogo-spisku.html>

8. Україна закликала FATF внести Росію до “чорного списку” на пленарному засіданні в Парижі. Режим доступу: https://lb.ua/economics/2023/06/09/559631_ukraina_zaklikala_fatf_vnesti_rosi_yu.html

9. Кернер Х. Х. Отмывание денег: путеводитель по действующему законодательству и юридической практике Х. Х. Кернер, З. Дах; пер. с англ. И. Родионовой, Дж. Войновой. – М.: Международные отношения, 1996. – 34 с.

10. В. П. Захаров Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: теоретико-правовий аспект. Режим доступу: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2171/vnulpurn201480134.pdf>

11. Інформації щодо FATF. Режим доступу: <http://www.fatf-gafi.org>

12. Рекомендації FATF та методологія/ міжнародні стандарти боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму і розповсюдженням зброї масового знищення, Режим доступу: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/5%20round%20FATF.pdf>

13. Єгоричева С. Б. Організація фінансового моніторингу в банках [текст] навч. посіб./ С. Б. Єгоричева. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 292 с.

14. An introduction to the FATF and its work / FATF/OECD [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/brochuresannualreports/Introduction%20to%20the%20FATF.pdf>.

15. Інформація. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/FATF#%D0%A7%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%81%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA

16. Перелік держав (юрисдикцій), що не виконують чи неналежним чином виконують рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, задіяних у сфері запобігання та протидії Погоджено листом Мінфіну від 07.11.2020 № 26040-06-5/34129 Режим доступу: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Res%20677%20sanction%20countries%20list/UKR_List.pdf/

17. Україна звернулася до країн-членів та спостерігачів FATF з проханням підтримати її пропозицію щодо внесення росії до чорного списку та виключення її з FATF. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-zvernulasya-do-krayin-chleniv-ta-sposterigachiv-fatf-z-prohannyam-pidtrimati-yiyi-propoziciyu-shchodo-vnesennya-rosiyi-do-chornogo-spisku-ta-viklyuchennya-yiyi-z-fatf>.

18. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму : Конвенція ООН від 09.12.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518

19. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму : Конвенція Ради Європи від 16.05.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948

20. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму : Закон України від 17.11.2010 № 2698-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2698-17>

21. Ратифіковано конвенцію ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму. Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/ratifikovano-konventsuyu-radi-evropi-pro-vidmivannya-poshuk-aresht-ta-konfiskatsiyu-dohodiv-oderjanih-zlochinnim-shlyahom-ta-pro-finansuvannya-terorizmu-13070>

22. Інформація. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%BE_%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%82%D1%8C%D0%B1%D1%83_%D0%B7_%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%D0%BC_%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D1%83

23. Международная конвенция о борьбе с финансированием терроризма. (Резолюция 54/109 Генеральной Ассамблеи ООН от 9 декабря 1999 г.) URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/terfin.shtml (дата звернення: 25.11.2017).

24. Кононенко В.П., Новікова Л.В. Фінансування тероризму – загроза для міжнародних відносин. Практика міжнародного суду ООН та суду ЄС Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, 2018.

25. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, ухвалена Резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789

26. Попко В.В. Транснаціональне кримінальне право: досягнення у формуванні системи. Режим доступу: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/Tezy_Bolgaria_03.20/Tezy_Bolgaria_03.20_25.pdf

27. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції // Офіційний вісник України, 2010, № 10 (22.02.2010), ст. 506

28. Конвенція Ради Європи "Про відмивання, виявлення, вилучення і конфіскацію доходів від злочинної діяльності і фінансування тероризму" від 16.05.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=178&lang=uk.

29. Режим доступу: 2002/475/ЮВС <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/es-2015849.pdf>
ДИРЕКТИВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ І РАДИ (ЄС) 2015/849 від 20 травня 2015 року.

30. Базельський комітет з банківського нагляду. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%82_%D0%B7_%D0%BF%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%8C_%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BD%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4%D1%83.

31. Егмонтська група. Режим доступу: <https://egmontgroup.org/working-groups/>

32. Актуальні методи і способи легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. Департамент фінансових розслідувань Державна служба фінансового моніторингу України, 2012. — 68с, с. 8. Режим доступу: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/411/%D0%A2%D0%B8%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%20%D0%94%D0%A1%D0%A4%D0%9C%D0%A3/2012%2027%2012_2012.pdf

33. Посібник з питань підходу, заснованому на оцінці ризику, в боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму: Принципи та процедури високого рівня / FATF, 2007 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=74295>.

34. Колодізев О.М., Плєскун І.В. Систематизація практичних рекомендацій щодо пошуку моделей оцінки, контролю та ефективного управління ризиками для забезпечення протидії легалізації «брудних коштів». — Режим доступу: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/19079/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B7%D1%94%D0%B2%20%D0%9E.%D0%9C._%D0%91%D0%A1_%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84_%D0%9F%D0%B%D0%B5%D1%81%D0%BA%D1%83%D0%BD.pdf

35. Ronojit Banerjee. Money Laundering in the EU / Banerjee Ronojit —2004. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ex.ac.uk/~watupman/undergrad/ron/explosion%20of%20money%20laundering.htm.

36. Про утворення Ради з питань запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення 6 Постанова Кабінету міністрів України від 8 вересня 2016 р. № 613. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/613-2016-%D0%BF#Text>.

37. Типологічне дослідження «Актуальні методи, способи, інструменти легалізації (відмивання) злочинних доходів та фінансування тероризму (сепаратизму)». Наказ Державної служби фінансового моніторингу України 20.12.2021 №146. Режим доступу: <http://document.vobu.ua/wp-content/uploads/2022/01/nakaz146-2021d.pdf>

38. Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2021 рік., с. 14 Режим доступ:

<https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/zvit2021ukr.pdf>

39. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361-IX. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

40. Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо вдосконалення інституту спеціальної конфіскації з метою усунення корупційних ризиків при її застосуванні від 10.11.2015 № 770-VIII. Офіційний вісник України від 04.12.2015, № 94, стор. 90, стаття 3200, код акту 79580/2015.

41. Збірка актів законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (з коментарями та роз'ясненнями) / Укладачі: Бичкова С.С., Котляревський Я.В., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Удовик М.С. — К.: Ваіте, 2017. — 1052 с. Режим доступу: https://finmonitoring.in.ua/wp-content/uploads/2017/02/zbirka_npa.pdf.

42. Про Сорок рекомендацій Групи розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). Постанова Кабінету Міністрів України та Національного Банку України від 28 серпня 2001 р. N 1124. Режими доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1124-2001-%D0%BF#Text>.

43. Клименко И. Такие разные «грязные деньги» / И. Клименко // Компаньон. — 2002. — № 27. — С. 27*31.

44. Про схвалення Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року. Розпорядження Кабінета Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1407-р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1407-2015-%D1%80#Text>.

45. Про затвердження Основних напрямів розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в Україні на період до 2023 року та плану заходів щодо їх реалізації. Розпорядження Кабінета Міністрів України від 12 травня 2021 р. № 435-р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-2021-%D1%80#Text>.

46. Про затвердження програми стратегічного розвитку Державної служби фінансового моніторингу України на період до 2024 року. Наказ Міністерства фінансів України від 17.01.2022р. №16. Режим доступу: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/strategy/16.pdf>.

47. Про порядок визначення держав (територій), що не виконують чи неналежним чином виконують рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, що провадять діяльність у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2015 р. № 510. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/510-2015-%D0%BF#Text>.

48. Про затвердження Порядку формування переліку держав (юрисдикцій), що не виконують чи неналежним чином виконують рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, задіяних у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 677. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/677-2020-%D0%BF#n6>.

49. «Про віднесення держав до переліку офшорних зон». Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2011 р. N 143-р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-2011-%D1%80#Text>.

50. Маляренко В.Т. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України: [навч. посіб.] / В.Т. Маляренко. — К.: Юр інком Інтер, 2004. — 376 с.

51. Буткевич С.А. Досвід США щодо запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом / С.А. Буткевич // Учен. зап. Таврич. нац. ун-та ім. В. І. Вернадського (Сер. "Юрид. науки"). Т. 21 (60). — 2008. — № 1. — С. 68—74.

52. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): [монографія] / О.І. Барановський. — К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2004. — 759 с.

53. Москаленко Н.В. Фінансовий моніторинг як інструмент економічної безпеки / Н.В. Москаленко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. — 2009. — №1. — С. 1—7.

54. Балануца О. О. Особливості формування системи фінансового моніторингу в Україні // Інвестиції: практика та досвід № 6/2011. Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2011/10.pdf

55. Голодна А.С., Бухтіарова А.Г. Правові основи фінансового моніторингу в Україні // Інфраструктура ринку. Режим доступу: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/29_2019_ukr/70.pdf.

56. Державна Служба фінансового моніторингу. Режим доступу: <https://fiu.gov.ua/>.

57. Фінансовий моніторинг. Режим доступу: https://www.wiki.uk-ua.nina.az/%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3.html.

58. Державна служба фінансового моніторингу України. Режим доступу: <https://fiu.gov.ua/pages/pro-sluzhbu/zagalni-vidomosti/proderzhfinmonitoring.html>

59. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України : Постанова Кабінету міністрів України від 29 липня 2015 р. № 537. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-%D0%BF#Text>.

60. Живко З.Б. , Головач Т.М. , Гончаров Ю.В. , Мартин О.М. Боруцька Ю.З. Місце фінансової розвідки в системі антикорупційних заходів // Вчені записки Університету «КРОК» №2 (62), 2021. Режим дрсупу:

<https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/9181/1/21%20%20%D0%9C%D1%96%D1%81%D1%86%D0%B5%20%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%97%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BA%D0%B8%20%D0%B2%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D1%96%20%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BF%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B2.pdf>.

61. Справочное руководство по борьбе с отмыыванием денег и финансированием терроризма и дополнение в отношении специальной рекомендации IX. — Вашингтон: Всемирный банк, 2005. — 303 с.

62. Структура Держфінмоніторингу. Режим доступу: <https://fiu.gov.ua/pages/pro-sluzhbu/zagalni-vidomosti/struktura/struktura.html>.

63. Річний звіт Держфінмоніторингу за 2021 рік. Режим доступу: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvit/zvit2021ukr.pdf>.

64. Національний банк фінансового моніторингу. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/monitoring>.

65. Міністерство фінансів України. Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/finansovij-monitoring>.

66. Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Міністерство юстиції України. Наказ Міністерства юстиції України № 3201/5 від 10.09.2021. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1210-21#n7>.

67. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Фінансовий моніторинг. Режим доступу: <https://www.nssmc.gov.ua/activity/nahliad-za-rynkom/finansoviy-monitoring/>.

68. Міністерство цифрової трансформації України. Режим доступу:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%97_%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.

69. Мінцифри. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pitannya-ministerstva-cifrovoyi-t180919>.

70. Національний банк України. Організаційна структура. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/about/structure#orgchart>.

71. Департамент фінансового моніторингу НБУ. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/about/structure/departament/financial-monitoring-department>.

72. Структура Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України. Режим доступу: <https://www.nssmc.gov.ua/about-us/structure/>.

73. НКЦПФР. Режим доступу: <https://www.nssmc.gov.ua/activity/nahliad-za-rynkom/finansoviy-monitoring/>.

74. Деякі питання організації фінансового моніторингу. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2020-%D0%BF#Text>.

75. Порядок ведення Державною службою фінансового моніторингу обліку інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу № 850 від 9 вересня 2020 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2020-%D0%BF#Text>.

76. Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20#Text>.

77. Положення про здійснення установами фінансового моніторингу № 107 від 28.07.2020. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text>.

78. Оприлюднено новий порядок фінмоніторингу небанківськими установами. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oprilyudneno-noviy-poryadok-finmonitoringu-nebankivskimi-ustanovami>

79. Міністерство фінансів України . Режим доступу: <https://finap.com.ua/ministerstvo-finansiv-ukrayini-nadalo-rekomendatsiyi-shhodo-dij-sub-yektiv-pervinnogo-finansovogo-monitoringu-stosovno-kliyentiv-z-rosiyi-ta-bilorusiyi/>.

80. Щодо виконання ріелторами обов'язків суб'єкта первинного фінансового моніторингу. Міністерство Фінансів України. Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9B%D0%B8%D1%81%D1%82-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%8F%D1%81%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%80%D1%96%D1%94%D0%BB%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8.pdf.

81. Лист Міністерства фінансів України щодо запиту Спілки фахівців з нерухомого майна України, Асоціації фахівців з нерухомості (ріелторів) України від 25.03.2022 р. Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%97%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%82_%D1%80%D1%96%D1%94%D0%BB%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BC.pdf

82. Наказ «Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Міністерство юстиції України» від 10.09.2021 № 3201/5 . Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1210-21#Text>.

83. Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання і нагляд за діяльністю яких здійснює Міністерство фінансів України від 22.12.2015 № 1160 . Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0063-16#Text>.

84. Аналіз статті 209 Кримінального кодексу України. Режим доступу: fiu.gov.ua › assets › userfiles › zagalna › Аналіз статті 209 КК України.

85. Легалізація (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом. Режим доступу: [https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%9B%D0%B5%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_\(%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F\)_%D0%B4%D0%BE%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B2_%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%BC_%D1%88%D0%BB%D1%8F%D1%85%D0%BE%D0%BC](https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%9B%D0%B5%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_(%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F)_%D0%B4%D0%BE%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B2_%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%BC_%D1%88%D0%BB%D1%8F%D1%85%D0%BE%D0%BC).

86. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/t012341?an=910451>.

87. Баранов О. П. Фінансування тероризму як загроза національній безпеці // Інвестиції: практика та досвід № 9 .- 2018. С. 108-112. Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/9_2018/22.pdf.

88. Конвенція про правопорушення та деякі інші дії, вчинені на борту повітряного судна (Токіо, 14 вересня 1963 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_244.

89. Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден від 16 грудня 1970 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_167.

90. Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації (Монреаль, 23 вересня 1971 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_165.

91. Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів [Електронний ресурс]: — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_389.

92. Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_087.

93. Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_024.

94. Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства 1988 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_220.

95. Декларація про заходи ліквідації міжнародного тероризму [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_502.

96. Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_374.

97. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_518.

16. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» [Електронний ресурс]: Закон України від 20 бер. 2003 р. № 638-IV. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/63815>.

98. Сovenko М. Р. До питання становлення кримінальної відповідальності за застосування зброї масового знищення в правовій доктрині // Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: матеріали VI міжнар. наук.-практич. конф. 19–20 травня 2022 року. Сумський державний університет. Навчально-науковий інститут права, Суми. С.514-518. Режим доступу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/88177/1/Sovenko_zbroia_masovoho_znyshchennia.pdf.

99. Самойленко Є.А., Голованова В.І. Поняття та види зброї масового знищення у міжнародному праві. Журнал східноєвропейського права. № 70. 2019. С. 175-184.

100. Делійська Декларація про принципи вільного від ядерної зброї та ненасильницького миру від 27 листопада 1986 року: Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356_200#Text.

101. Міжнародне гуманітарне право – Товариство Червоного Хреста. URL: <https://redcross.org.ua/ihl/>.

102. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення від 13 січня 1993 року: Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_182#o17.

103. Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року: Закон України № 248/94-ВР від 16.11.1994. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248/94-%D0%B2%D1%80#Text>.

104. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року: Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098#Text.

105. Договір про всеосяжну заборону ядерних випробувань від 24 вересня 1996 року: Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_372#o16.

106. А. Турий. Відповідальність за умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдженню зброї масового знищення. Режим доступу: <https://turii.com.ua/publikatsii/vidpovidalnist-za-umisne-porushennya-vimog-zakonodavstva/>.

107. Фінансовий моніторинг: відповідальність. Режим доступу: <http://yefimov.com.ua/?p=4262>.

108. Кодекс України про адміністративні правопорушення 8073¹-X. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.